

Selusien koa helamu ten Rom

?Isei mutis selusien koanik?

Pol, koa vi eiloheh tai onen Iesu Kristo, mutis leta koanik✧ en sua 57 AD (sua keil koa katau en avong Iesu avasi), navong kei mul en ualien etel onen keke vasan more longlongien usil Iesu Kristo min meatin keil koa arlongtei veah.✧ Vahesa Pol mul en taon ten out Korin navong mutis leta ekek✧ veni, en selusien ekor onen, mul selus usil meatin tei keil en out Korin vuo out keil koa amul vesesal eni.✧ En avong enek, Pol mum tuai en provins ten out Kalesia, Esia, Masedonia ka Akea. Sakini, ling rendemien onen keke vaha en provins ten out Itali koa mari taon ten out Rom mul ien. Ka hevus, hekur more longlongien heha en kantri ten out Spen.✧

Ka mulamu en ualien ehat (4) ekek, Pol en vati vaha vasan mari sanien ten kataunien onen Kristin keil en provins keil koa kei mum ien vaha min Kristin keil koa avi Siu en out Serusalem.✧ Ka navong Pol mul veah en out Serusalem, avuli kati ka alingi en eim takeih. Sua elu muli, ka koakeil ten kavmen varei asan Pol va en out Rom keke mari asuv houlu ten out Rom kilea valei usil usite onen.✧ Ka Pol lesi keke Ahi san ahho mini vahisein revi Kristin keil ekonek.

?Isei vuli selusien koanik mulamu?

✧ :: Rom 1:1   ✧ :: Umen 18:23–21:16   ✧ :: Umen 20:1-3
 ✧ :: Rom 16:1,23   ✧ :: Rom 15:23-24   ✧ :: Rom 15:25-28
 ✧ :: Umen 25:11-12; 27:1

Pol mutis selusien koanek va min Kristin keil koa amul en mari taon ten out Rom. Rom vi mari taon tai koa hetetamen imok mulin taon sav keil en out netan en avong koanik. Rom vi vulin ten kavmen ten out vasi keil koa aselus usili en Tus Votut, Isip rokol Serusalem, out vasi koa Pol va ien va rokol Spen emun. Asuv houlu sav keil koa alosil kat out keil ekek amul en hen mari asuv houlu one koa avise en ‘Sisa.’ Kei mul en out Rom ral min mari hetetamen sav keil koa amumon mengkatien keil ven meatin sav keil.

En avong koa Iesu mat en aiveave, Siu keil houlu aka en out vasi keke avales Anien ten Mul Laui en out Serusalem.✧ En avong enek, Siu keil ten out Rom emun umai ka tei en keil akur demkatien umai avi Kristin. Navong uva ris teim se keil, vahesa keil akur longlongien usil tounah koa alesi ka alonge, ka meatin houlu umai aling demkatien one en Iesu. Tei en keil avi Siu, ka houlu en keil arvitei Siu.

En avong koa Pol mutis selusien enek, kei rovatei veah en out Rom. Ka en ualien keil onen, kei visu en me-Rom keil houlu suval Prisila ka Akuila. Ka navong mutis leta koanek, keilu luva ris tuai ka luro en out Rom. Ka lumul luvisein revi Kristin keil ekonek.✧

?Pol mutis selusien koanik vensa?

Pol en vati vahit meseini min Kristin keil en out Rom keke hemai hervitei tuetin – Pol en vati mok vaha vahitehiten more longlongien usil Iesu Kristo min koakeil aro en mari taon ten out Rom.✧ En vati vaha vasao en keil emau, ka hevus, isila lati heha houn en kantri ten out Spen.✧

✧ :: Umen 2:10   ✧ :: Rom 16:1-16   ✧ :: Rom 1:10-15   ✧ ::
Rom 15:22-25

Pol en vati vahit kilea vatte ten more long-longien koa mul vihiseini

- * Ahi vothot en kei min meatin keil ten out netan, ka aseseini.✧
- * Meatin vasi keil, Siu keil ka koakeil emun arvitei Siu, amum tisa ka arlong kattei Ahi.✧
- * Koakeil vasi amumon tisaen ikur mahien koa vi matien ten lisenges.✧
- * Ka navong rotisaso veah, Iesu Kristo mae lat moulien onen vinat ir vasakin ir romal en meten Ahi.✧
- * Sakini, navong meatin tai vit leini keke Iesu vi Asuv, ka kur anatin en tinen keke Ahi sakini mea ran matien, Ahi houtut moulien onen.✧
- * Hevus, hemaen Ahi hehiles tinen neim kei houmon rendemien onen hemai hehi heite hau. Hesakini, ilea rendemien onen Ahi ka hemukave houmon asa koa mal en meten.✧

Pol en vati vahit kilea lingkatien onen Ahi en usite ten Siu ka koakeil arvitei Siu – Pol kilea keke tei en Kristin keil en out Rom avi Siu ka tei mun arvitei Siu. Sakini en vati vatie lati keke vangi meatin keilu vasi lurmumontei asa koa mal ka lutasaso en meten Ahi.✧ Mal keke keilu vasi luvaling demkatien onealu en Iesu Kristo keke Ahi houtut moulien onealu.✧ Anatin keke Ahi vothot en kei min Siu keil mulamu.✧ Ka navong keil asesein anatinien ten more longlongien usil Iesu, sakien one sehen voiteh keke koakeil arvitei Siu umai avi titiali keil onen Ahi emun.✧ Ka navong Ahi houtut koakeil arvitei Siu heha vio

---

✧ :: Rom 1:18-23   ✧ :: Rom 3:23   ✧ :: Rom 6:23   ✧ :: Rom 5:8-9   ✧ :: Rom 10:9-10   ✧ :: Rom 12:2   ✧ :: Rom 2:9
 ✧ :: Rom 3:21-22   ✧ :: Rom 9:4-5   ✧ :: Rom 9:6,23-24

... hetokol asa koa ling kati tuai, Ahi houtut me-
Isrel keil vasi suval koa vat kati.✧

*Mari rendemien tai ten selusien koanik mul en
Rom 5:1*

Ka veni romai romal en meten Ahi ka en sise
ten demkatien, ir roro en tomat ral min Ahi
ven asa koa Iesu Kristo, Asuv orer, mumoni.

?Asa mul en selusien koanik?

**?Asa varei mal keke rehekur anatin eni?
(1:1–11:36)**

1. Meatin vasi amum tisa en meten Ahi. (1:1–3:20)
2. Ahi mul lele tahos eris en koakeil aling demkatien one en Iesu Kristo. (3:21–5:21)
3. Meatin keil onen Ahi amaluv ran keihoen ten tisaen. (6:1–8:39)
4. Ahi ling kati keke voutut Siu keil ka koakeil emun arvitei Siu. (9:1–11:36)

?Asa varei mal keke rehoumoni? (12:1–16:27)

5. Sakien keil koa mal rovatie lati min Kristin sav keil. (12:1-21)
6. Sakien keil koa mal rovatie lati min koakeil arvitei Kristin. (13:1-14)
7. Sakien keil koa mal rovatie lati min Kristin keil koa demkatien one rokeihte. (14:1–15:13)

Selusien ekor onen Pol. (15:14–16:27)

Hitkileaen onen Pol usil tus koanek

¹ Inau Pol, navi meatin tai toumien onen Iesu Kristo koa Ahi vise nau mahi eiloheh tai onen. Ka kei rie lat nau mahitehiten more longlongien onen. ✧ ² More longlongien enek, Ahi vat kati

tuetin tuai ka en selusien keil koa provet keil onen amutisi en Tus Votut. ✧ ³ More longlongien enek mul vit usil Natnali, koa avasi mai vi meatin ka en ara onen asuv houlu Deved. ✧ ⁴ Ka Ahi rie lati mun keke vi Natnali kati ral min keihoen navong Ninin Votut sakini mouli eris ran matien. Kei vi Iesu Kristo, Asuv orer. ✧ ⁵ Ven asa koa Iesu mumoni, Ahi rie lat more envatien onen ka sakin komai mevahi eiloheh keil onen. Navi eiloheh tai keke maha en out vasi keke malamun koakeil arvitei Siu keke avalong kat Ahi navong aling demkatien one en Kristo. Hemukonek, hehati lat isen. ✧ ⁶ More longlongien koanek rokol kami mun koa mero en out Rom, koa Ahi vise kami tuai keke mivahi meatin keil onen Iesu Kristo.

⁷ Ka sakini, namul namutis leta ekek vat min kami vasi en out Rom koa Ahi vise lat kami mivi meatin votut keil onen veni envatien onen mul en kami. Navis Ahi Tamer ka Asuv Iesu Kristo keke luhesan more envatien ka tomat onealu min kami vasi. ✧

Hisien ten masmasien

⁸ Helamu, ven asa koa Iesu Kristo mumoni min ir, navit mamasmas Ahi onak ven kami vasi, veni meatin keil amul avit usil demkatien onami en out vasi en out netan. ✧ ⁹ Inau namum min Ahi ral min moulien vasi onak keke navitehiten more longlongien usil Natnali min meatin vasi keil. Ka kei lesi vi anatin keke namundem kat kami lisenges en hisien keil onak.

✧ ¹⁰ Ka navisi mok keke, munak hemal en

✧ **1:2:** Rom 16:25-26; Taet 1:2 ✧ **1:3:** Mat 22:42; 2Tim 2:8; Rom 9:5 ✧ **1:4:** Umen 13:33 ✧ **1:5:** Umen 26:16-18; Rom 15:18; Kal 2:7,9 ✧ **1:7:** 1Kor 1:2; 2Kor 1:1; Nam 6:25-26; 1Kor 1:3; 2Kor 1:2 ✧ **1:8:** 1Tes 1:8 ✧ **1:9:** Plp 1:8; 1Tes 2:5,10; Efes 1:16

rendemien onen, Ahi houmon sise minau keke mahat masao en kami suval koa ek vati keke moumoni tuetin. ✧ ¹¹ Veni ek vati li mok males kami keke masan tokolkatien keil min kami koa ka en Ninin Votut vasakin demkatien onami vakeih tamun. ¹² Anatin, tahos nihat keke ir vasi rokilea rovahati lat rendemien orer. Veni inau nalesi mukave kami mimoul musul demkatien koa mul en kami, ka kami mihelesi mukave inau namoul musul demkatien koa mul enau.

¹³ Tuak ka ahinkuli keil, ek vati li mok mahiteni min kami mivailea keke avong houlu tuai nasak visi masao en kami. Ka en avong vasis, tounah keil mul ring koe inau. Ka ek vati mok mahat moum vatal min kami keke nakilea males heite ten umen onak hekikistal en moulien onami hesuval koa namul nalesi kistal en moulien onen meatin sav keil koa arvitei Siu koa namum ral min keil. ✧ ¹⁴ Nalonge suval vi umen kati onak keke niha nihitehiten more longlongien min koakeil vasi arvitei Siu, koa tei en keil avi me-Gris keil koa akur ileilien ka teisav en keil aka en out sav keil emun koa arsukul revitei. ¹⁵ Sakini, ek vati mok mahat mahitehiten more longlongien emun min kami koa mero en mari taon ten out Rom.

¹⁶ More longlongien enek, narmemoutei keke mahitehiteni min me-Rom keil veni keihoen onen Ahi mul ien keke kilea voutut moulien onen koakeil vasi akur demkatien: helamu, min Siu keil, ka kosa, min koakeil emun arvitei Siu. ✧ ¹⁷ More longlongien enek mul vothot en sise koa Ahi mul sakin meatin keil akilea avamal en meten. Ka koakeil akur demkatien alei kilea keke

---

✧ **1:10:** Umen 19:21; Rom 15:23,32   ✧ **1:13:** Sion 15:16

✧ **1:16:** Sam 119:46; Mat 10:18; 1Kor 1:18,24; Umen 13:46

demkatién enek enges vi sise ten maluen, vatte rokol keite teni. Koanek suval koa Tus Votut viteni vit, “*Kei koa musul Ahi ral min demkatién, kei mal en meten.*” *Habakuk 2:4* ✧

Tisaen onen meatin keil

¹⁸ Mal keke meatin keil usil Ahi hetal min demkatién, veni kei koa mul en out nesa mul vothot en vurohien onen va kat meatin vasi keil koa armusiltei, koakeil tisaen one mul ring koe anatinien usili. ✧ ¹⁹ Anatin, Ahi hesan mahien min keil veni akilea tuai eni ka sakien keil onen, veni kei vothot en kei min keil tuai. ✧ ²⁰ Veni, en avong mulamu koa Ahi mumon tounah vasi en out netan rokol kosa, Ahi mul vothot en kei. Avaseini keke rosakras rovalesi en meter kati, rolei kilea keke keihoen onen sakras vavus ka sakien keil onen mormoreite ka en tounah keil koa kei mumoni. Veni koanek anatin, meatin keil asakras avahit areingeingeni keke Ahi mul. ✧ ²¹ Ka avaseini akilea keke Ahi mul, arvouhoutei mini ka arsantei masmasien mini ven tounah koa kei mumoni ven keil. Rendemien one mai koteh, ka suval amul aretavel en mankoli. ✧ ²² Keil amundemi avit avi meteisau, ka avi varu enges. ✧ ²³ Ka akekes en Ahi ten lisenges koa hetetamen imok ral min nana keil koa amumon keil enges avakur niniven tounah keil koa akilea avamat vasuval meatin, vuo aman, vuo buluk, vuo tirendan, vuo tetal. ✧

²⁴ Veni uva netan min nana keil, Ahi maen keil amusil saktisaen keil koa e vati mok avoumoni

---

✧ **1:17:** Rom 3:21-22; Kal 3:11; Hib 10:38 ✧ **1:18:** Efes 5:6; Kol 3:6; 2Tes 2:12 ✧ **1:19:** Umen 14:15-17; 17:24-28 ✧ **1:20:** Siob 12:7-9; Sam 19:1 ✧ **1:21:** Efes 4:17-18 ✧ **1:22:** Ser 10:14; 1Kor 1:20 ✧ **1:23:** Dut 4:15-19; Sam 106:20

koa romaltei en meten. Anatin, kei maen keil amumon sakién tisa keil houlu en ave ral min keil eris koa mal avamemou eni. ✧ ²⁵ Anatinien usil Ahi, keil akekes eni en luvosien. !Veni keil uva netan min vati tounah keil koa Ahi amumoni, ka arvatei netan min kei koa mumoni, koa mal avamasmas isen lisenges! Anatin. ✧

²⁶ Veni keil asesein Ahi mukok, kei maen meatin keil amusil kat envatien keil ten ave koa mal avamemou eni. Ahin keil alokovein sakién koa mal avoumoni vatal min meahos mules, uva suk amatil ral min ahin keil eris. ²⁷ Ka en vati sise enek, meahos keil emun alokovein sakién koa mal avoumoni vatal min ahin mules, ka rendemien one mul en meahos savsav keil ka envatien teni mul muas keil lisenges. Anatin, meahos keil amum tisa houlu ral min keil eris ka armemoutei veni. Sakini, keil amul alah mahien ten sakkalkalien one mai en keil eris. ✧

²⁸ Ka veni meatin keil e rovattei availea en Ahi, kei maen rendemien one vilelau en tounah koa tiaso ka maen keil amumon saktisaen keil koa romaltei avoumoni. ²⁹ Anatin, keil avilelau en sakién savsav keil koa tiaso: amum tisa, avi metenan, ka sakién one romaltei. Keil avilelau en hieluien, amutit, ka amuas meatin keil. Keil aliluvos, alekat sise avapurun meatin sav keil eni, ka avitehit usil mesav keil. ³⁰ Keil asel kutut, tine kat Ahi, ka arendem houlu usil sise keil koa akilea avoumon tisaen hau keil vaka ien. Keil akekar, avut keil, ka asesein ren tata ka mama one keil. ³¹ Keil avi varu, arvuli kattei hatkatien keil one, ka arrie lattei tahosien vuo enmahisien en mesav keil. ³² Keil akilea keke

✧ **1:24:** Umen 14:16 ✧ **1:25:** Ser 13:25; 16:19; Rom 9:5

✧ **1:27:** Lev 18:22; 20:13; 1Kor 6:9

mengkatien onen Ahi viteni vit meatin keil koa amul amumon vati sakien tisa keil ekek, mal keke avakur mahien teni koa vi matien. Ka avaseini akilea eni, avikiti avoumon tisaen keil enek ka amul avati lat meatin sav keil emun koa amul amumoni.

2

Ahi mul lei rahit usite onen meatin keil usil sakien koa mal revi

¹ ?Sakini, veni mikilea keke Ahi hesan mahien min koakeil vasi amumon tisaen keil koa amukonek, vensa varei mimul melei rahit usite onen mesav keil? Veni, navong miviteni mal avakur mahien ven sakien tisa keil one, mimul milah mahien en kami eris. Veni kami mun koa mimul milei rahit usite one, mimul mimumon vati sakien tisa keil enek. ☆ ² Kami mikilea keke mal Ahi housil anatinien onen ka hesan mahien min koakeil amumon sakien tisa keil enek. ³ Kami, en hati avong koa mimul milei rahit usite onen meatin sav keil, kami eris mimul mimumon vati sakien tisa keil one. ?Mukave? ? Mimundemi mivit mikilea mivalohosai ran hen Ahi ka mahien koa hesani heha kat tisaen keil? !Misakras! ⁴ Vuo vahesa mimul mimundem maen Ahi ven kei vilelau en tahosien, rovurohtei vakalah, ka rendemien onen taveah. Ka Ahi mul rie lat tahosien min meatin keil keke kilea valamun kami mivahiles ran tisaen keil onami. ☆ ⁵ Ka veni tinomi ka vatumi keih, mirvilestei ran tisaen keil onami. Sakini, kami mimul miso ruain mahien koa hemai en kami hemariso mok en Avong ten Mari Kot, navong Ahi helei rahit

---

☆ **2:1:** Mat 7:2; Luk 6:37; Sion 8:7 ☆ **2:4:** 2Pit 3:15

usite onen meatin keil ien. Veni en avong enek, Ahi hehothot en vurohien onen heha kat tisaen keil ka helei rahat usite vasi onen meatin keil eni housil asa koa mal en meten. ✧ ⁶ Veni Ahi hesan retai en heite ten sakien vasi keil min meatin vasi housil asa koa keil amumoni. ⁷ Min koakeil amules amum tahos veni e vati mok Ahi vasan hetetamenien, houhouen ka avato lisenges, Ahi hesan moulien koa sakras vavus min keil en out nesa. ⁸ Ka min koakeil amundem usil keil enges ka asesein anatinien onen Ahi keke akilea avousil asa koa tiaso, Ahi tin heat keil ka hetie lat vurohien onen min keil. ⁹ Anatin, meatin vasi keil koa amumon tounah koa tisa, keil ikur mahien ka ilonge hetisa veni, min Siu keil helamu, ka katau, min koakeil emun arvitei Siu. ✧ ¹⁰ Ka Ahi hesan hetetamenien, houhouen, ka tomat min koakeil vasi amumon tounah koa tahos, min Siu keil helamu, ka katau, min koakeil emun arvitei Siu. ¹¹ Veni navong Ahi mul lei rahat moulien onen meatin keil, kei rolestei meatin tai vateisav en meatin sav. Kei mul mumoni min keil mal en asa koa amumoni. ✧

¹² Anatin keke koakeil arvitei Siu, koa arkurtei mengkatien keil onen Mosis, irlei rahittei usite one housili. Ka avaseini, keil imat ven tisaen one. Ka min Siu keil koa akur mengkatien keil onen tuai, Ahi helei rahat moulien one housili. Ka Ahi hesan mahien min keil koa vi matien ven tisaen keil one. ✧ ¹³ Veni rovitei koakeil amul along mengkatien keil enges koa amal en meten Ahi.

✧ **2:5:** Sam 62:12; Pro 24:12; Mat 16:27; Sion 5:29; 2Kor 5:10

✧ **2:9:** 2Tes 1:8; Rom 1:16 ✧ **2:11:** Dut 10:17; 2Kron 19:7; Umen 10:34; Kal 2:6; Efes 6:9; Kol 3:25; 1Pit 1:17 ✧ **2:12:** Mat 7:21; Tiem 1:22,25; 1Sion 3:7

Ka vi koakeil amumon asa koa mengkatien keil enek mul viteni koa amal en meten. ¹⁴ Ka houlu en koakeil arvitei Siu koa arkurtei mengkatien keil onen Mosis, tine mul leh keil keke avoumon sakien keil koa mengkatien keil enek mul viteni. Navong amumoni mukonek, amul arie lati keke mengkatien keil enek mul tuai en tine, avaseini arvulitei mengkatien keil enek. ☆ ¹⁵ Anatin, sakien one rie lati keke Ahi mutis mengkatien keil onen mul en tine tuai, ka rendemien one mul vit meseini min keil asa koa vi anatin ka mal. Ka rendemien one mul sel kat kei eris vit, “Sakien koanek tisa,” vuo “Sakien koanek tahos.” ☆ ¹⁶ Ka en Avong ten Mari Kot, Ahi hemaen Iesu Kristo hemai helei rahit usite onen meatin vasi keil hetal min rendemien suai keil one. Koanek musil hihiseien koa nasani min meatin keil navong navitehiten more longlongien min keil.

Siu keil koa akur mengkatien keil onen Ahi armusil revitei

¹⁷ ?Ka mukave en kami koa mivise kami eris en Siu ka mimundemi Ahi houtut kami veni mikur mengkatien keil onen? ?Mukave en kami koa mivasi kami veni kami enges mikilea en Ahi? ¹⁸ ?Mukave en kami koa mivit mikilea asa koa Ahi en vat kami mivoumoni ka milei kilea en asa koa tahos veni avisein kami tuai en mengkatien keil onen? ☆ ¹⁹ ?Mukave en kami koa mivit mikilea mivalamun koakeil avi metovar, ka mivi meneai mivasil luvat sise min koakeil amul en mankoli? ☆ ²⁰ ?Mukave en kami mivit mikilea mivatalimal en koakeil miles keil

☆ **2:14:** Umen 10:35 ☆ **2:15:** 2Tim 2:8 ☆ **2:18:** Plp 1:10

☆ **2:19:** Mat 15:14; Luk 18:9; 2Tim 3:15

avi varu ka mikilea mivahisein koakeil arkileatei tounah onen Ahi suval avi titiali keil, veni mikur mengkatien keil koa vi vatte ten ileleien ka anatinien onen Ahi? ²¹ Tahos imok keke kami koa mivit mikilea mivahisein mesav keil, mihehisein kami eris emau. ?Mukave, navong misel kat meatin sav keil mivit, “Minahenantei,” vensa kami mimul mivena? ✧ ²² ?Ka navong miviteni mivit, “Minakurtei ahin vuo meatin onen hanu sav,” vensa kami eris mimul mikur ason hanu sav? ?Ka vensa varei kami koa miles nana keil atisaso, miva mivenan tounah ran eim votut keil one? ²³ ?Vensa varei mimul mivasi kami mivit mikur mengkatien onen Ahi, ka miviles esuk, mirali koteh mengkatien keil ekek ka mirie lati keke mirvouhoutei min keil koa sani? ²⁴ Asa koa Tus Votut viteni vi anatin koa vit, “*Koakeil arvitei Siu amul aselus tisa va kat Ahi ven kami.*” *Aesea 52:5 ✧*

²⁵ Munak kami miva en vekahoi, koanek tahos munak milong kat mengkatien sav vasi keil. Ka munak mirali koteh mengkatien tai, vekahoi onami mai vi heisav enges. ✧ ²⁶ Ka munak koakeil arvitei Siu amusil kat asa koa mul en mengkatien keil, avaseini arvatei en vekahoi, keil amal en meten Ahi vasuval uva en vekahoi tuai. ✧ ²⁷ Hesakini, koakeil along kat mengkatien keil, avaseini arvatei en vekahoi, keil isan selusien heha kat kami. Veni avaseini kami mikur mengkatien keil ka metai ten vekahoi, mimul mirali koteh mengkatien sav keil. ²⁸ Veni vekahoi roviteis tounah koa amumoni en hiliven meatin enges. Ka meatin rovitei Siu tai ven asas

---

✧ **2:21:** Sam 50:16-21; Mat 23:3-4 ✧ **2:24:** Esek 36:20 ✧ **2:25:** Ser 4:4; 9:25 ✧ **2:26:** Kal 5:6

koa kei mumoni hae. ☆ 29 Ka vi meatin koa musul Ahi en tin neim koa vi Siu anatin. Ka meatin va en vekahoi anatin navong maen Ninin Votut viles tin neim, rovitei avong amumon tounah tai en hiliven. Ka avaseini munak meatin keil ten out netan irsantei masmasien mini, meatin enek mul kur masmasien ven Ahi varei.☆

3

1 ?Mukonek, asa tahos en ir Siu keil? ?Asa tahos en saken ten vekahoi? 2 Anatin eli keke tounah houlu tahos. Veni, mulamu, Ahi san selusien onen min Siu keil ka ling desien onen en keil keke avalosil kat revi. ☆ 3 Ka anatin keke tei en ir Siu keil armusil revitei. Ka avaseini keke armusiltei selusien onen, Ahi houmon tounah vasi koa viteni. ?Mukave, anatin keke akilea avoumon tounah koa Ahi viteni vamai vahi heisav enges? ☆ 4 !Vuo, asakras! Veni, avaseini meatin vasi keil aliluvos, Ahi rie lati keke vi anatin imok. Koanik suval koa Tus Votut viteni vit,

“O Ahi, navong kolei rahit usite onak, selusien vasi keil onom vi anatin.

Rendemien onom mal navong kosan mahien minau.”

Sam keil 51:4☆

5 Ka vahesa meatin tai hehiteni hehit, “Navong ir, Siu keil, romum romaltei, romul rolei kilea imok keke Ahi mul mum mal lisenges. Hemukonek, Ahi mum romaltei navong vuroh kat ir ka san mahien min ir.” (Koanik vi rendemien onen tei en meatin keil.) 6 !Vuo

---

☆ 2:28: Sion 7:24; 8:15,39 ☆ 2:29: Dut 30:6; Kol 2:11; 1Kor 4:5; 2Kor 10:18 ☆ 3:2: Dut 4:7-8; Sam 103:7; 147:19-20; Rom 9:4 ☆ 3:3: Rom 9:6; 11:29; 2Tim 2:13 ☆ 3:4: Sam 116:11

romukteinek! Ahi mul mum mal en avong vasi. Veni munak Ahi mum romaltei navong vuroh kat ir, hervinvintei mun valei rahit usite onen meatin keil ten out netan.

⁷ Ka vahesa amul aviteni mun avit, “Luvosien onak mul rie lati keke Ahi anatin imok, ka sakin meatin keil amul avati lat isen vina nesa. Sakini, Ahi mul mum romaltei navong lei rahit inau ka san mahien minau suval navi meatin tisa tai.”

⁸ Ka vahesa amul aviteni mun avit, “Rehoumon tounah hetisa keke hesakin tounah koa hetahos hemai hekistal.” Veni meatin tei keil amul aliluvos avit komai memul meviten selusien enek, ka rovitei anatin. !Mal imok keke Ahi hesan mahien min keil en avong koa helei rahit usite onen meatin keil enek! ☆

Meatin tovuol varei koa kilea vama en meten Ahi vaka en sise ten mengkatien keil

⁹ ?Ka mukave? ?Ahi houmoni hetahos imok min ir, Siu keil, helin koakeil arvitei Siu? !Vuo! Veni narie lati tuai emal keke meatin vasi keil ikur mahien ven tisaen keil one, avaseini avi Siu vuo arvitei Siu. ☆ ¹⁰ Koanik suval koa Tus Votut viteni koa vit,

“Meatin tovuol vama.

Anatin, tovuol eli varei.

¹¹ *Meatin tovuol vaileilei.*

Meatin tovuol varei koa vit vailea en Ahi.

¹² *Keil vasi aviles rani.*

Keil vasi umai avi meatin heisav enges en meten.

Meatin tovuol vatie lat tahosien min mesav keil.

Anatin, tovuol eli varei.” Sam keil 14:1-3☆

☆ **3:8:** Rom 6:1 ☆ **3:9:** Rom 1:18–2:24; 3:23 ☆ **3:12:** Sam 53:1-3; Ekl 7:20

13 “Selusien keil one tiaso vareis suval viven meatin koa vo mul en tehitan, ka onge vilelau en luvosien lisenges.” *Sam keil 5:9*

“Anatin, selusien keil one suval poisen onen tetal tisa keil.” *Sam keil 140:1*

14 “Selusien keil one vilelau en sesendaen tisa keil.” *Sam keil 10:1*

15 “Meatin keil enek akalah avapurun meatin sav ka avou vini keil.

16 *En out vasi uva ien amu rasilin tounah vasi ka asakin mesav keil alonge tisa houlu.*

17 *Keil arkileatei sise ten tomat.” Aesea 59:7-8**

18 “Ka armundemtei keke mal avahouhou min Ahi.” *Sam keil 36:1*

19 Selusien keil ekek ten mengkatien onen Ahi rie lati min ir tuai keke meatin tovuol vama en meten. Ka rokilea keke mengkatien onen Ahi mul selus mal min Siu keil veni kei san mengkatien onen min keil. Sakini meatin tovuol varei koa kilea valomal en meten Ahi ka vahit, “Inau namal emok.” !Vuo! Mal keke meatin vasi keil ikur mahien ven tisaen one. ²⁰ Veni meatin tovuol kilea vum vasin tounah koa mengkatien viteni keke vama vama en meten Ahi. Vi umen kati ten mengkatien onen keke vasakin meatin keil avalei kilea tisaen keil one. ☆

Romai romal en meten Ahi ka en sise ten demkatien

²¹ Ka kosa, Ahi vothot en sise tuai keke rovamai rovama en meten. Sise enek, mengkatien onen Mosis ka provet keil emun avit usili, ka rokatei en longkatien ten mengkatien. ²² Ahi les koakeil vasi aling demkatien one en Iesu Kristo keke

☆ **3:17:** Pro 1:16 ☆ **3:20:** Sam 143:2; Kal 2:16; Rom 7:7

amal en meten. Anatin, en rovattei vailea munak meatin tai vi Siu vuo rovitei Siu, ka sakin koakeil vasi aling demkatien one en Kristo amal en meten. ✧ ²³ Veni meatin vasi keil amumon tisaen, asakras avatokol hetetamenien koa Ahi ling kati keke meatin keil avato ien. ✧ ²⁴ Ka ven more envatien onen Ahi, kei sakin keil amal en meten ka en Iesu Kristo koa vul lat keil keke avamaluv ran mahien ten tisaen keil one. ✧ ²⁵ Musil rendemien onen Ahi, Iesu mat suval sanien votut tai ka ran mue vakas motein ir ran tisaen orer. Ka Ahi mul les koakeil aling demkatien one en Iesu Kristo suval amal en meten. Kei mumoni mukonek vatie lat maluen onen. Ka rie lati mun keke mul vuli kat vurohien onen, veni, mulamu en matien onen Iesu, kei rosantei mahien min meatin keil ven tisaen vasi keil koa amumoni tuai. ✧ ²⁶ Anatin, kei vuli kat vurohien onen enek mulamu keke, kosa, kilea vatie lat maluen onen en sise koa mul mumon koakeil vasi aling demkatien one en Iesu Kristo amal en meten.

²⁷ ?Ka asa suk rokilea rovoumoni keke rovahasi ir eni? !Tounah tovuol! ?Rovahasi ir veni romusil kat mengkatien keil? !Vuo! Rosakras rovahasi ir veni romul romusil sise ten demkatien. ✧ ²⁸ Veni rolesi keke romai romal en meten Ahi ka en demkatien orer enges, ka rovitei veni romul romumon tounah vasi koa mengkatien keil onen Mosis viteni. ✧ ²⁹ ?Mukave? ?Ahi vi Ahi onen sei? ?Onen Siu keil enges? !Vuo! Kei vi Ahi onen Siu ka koakeil emun arvitei Siu. ✧ ³⁰ Ka veni Ahi, kei tas, kei mumoni keke koakeil uva en vekahoi imal en meten heka en sise ten

---

✧ **3:22:** Rom 1:17; Kal 2:16 ✧ **3:23:** Rom 3:9 ✧ **3:24:** Efes 2:8; Rom 5:1 ✧ **3:25:** Efes 1:7 ✧ **3:27:** 1Kor 1:31 ✧ **3:28:** Kal 2:16 ✧ **3:29:** Rom 10:12

demkatien, ka mumoni keke koakeil arvatei en vekahoi emun imal en meten heka en vati sise enek ten demkatien. ☆ ³¹ ?Ka mukave? ?Rokilea rovaso lat mengkatien koanek vaha veni romul romusil sise ten demkatien? !Vuo, romukteinek! Ir koa rokur demkatien rosakin mengkatien enek mul mum musil sakien kati teni.☆

4

Ebrahim rie lat sise ten demkatien min ir

¹ ?Mukave en Ebrahim, vati avu onomai Siu keil? ?Kei mai mal en meten Ahi ka en sise sa?

² Veni munak Ebrahim mai mal en meten Ahi ven tounah koa kei mumoni, kei kilea vahasi kei en meten meatin sav keil. Ka en meten Ahi, kei sakras vahasi kei ven asa koa mumoni. ³ ?Ka Tus Votut viten sa? Kei viteni vit, “*Ebrahim ling demkatien onen en hatkatien onen Ahi. Ka ven koanek, Ahi viteni keke Ebrahim mal en meten.*”

Senesis 15:6 ☆ ⁴ Koakeil amum akur ui umen one, ka mal keke avakuri. Arlestei vasuval vi sanien tai. ☆ ⁵ Ka Ahi kilea vasak revu meatin tisa keil. Sakini, navong meatin tai ling demkatien onen en Ahi, avaseini romusiltei sise ten mengkatien keil, Ahi viteni keke meatin enek mal en meten.

⁶ Koanik suval asa Deved viteni navong selus usil sien onen koakeil Ahi les keil amal en meten, avaseini armumon etai tounah keke avakuri.

⁷ “*Sien hel en koakeil Ahi roleletei mun vatisa en keil ven tisaen one, en koakeil methos onen mul en keil!*

⁸ *Sien hel en koakeil Iahova herlestei mun armaltei ven tisaen keil one.” Sam keil 32:1-2*

☆ **3:30:** Dut 6:4; Kal 3:20; Rom 4:11-12 ☆ **3:31:** Mat 5:17; Rom 4:3; 8:4 ☆ **4:3:** Kal 3:6; Tiem 2:23 ☆ **4:4:** Rom 11:6

9 ?Ka mukave? ?Sien enek koa Deved selus usili vi onen koakeil enges uva en vekahoi suval Siu keil? !Vuo! Sien enek onen koakeil emun arvatei en vekahoi. Veni Tus Votut viteni vit, “*Ven demkatien onen, Ahi viteni keke Ebrahim mal en meten.*”

Senesis 15:6 ✧ 10 ?Ka Ahi viteni keke Ebrahim mal en meten en avong kave vareit? ?Mulamu en avong koa Ebrahim va en vekahoi, vuo katau eni? ! Mulamu! Veni kei rovatei veah en vekahoi, ka Ahi viteni keke kei mal tuai. 11 Anatin, Ahi san sakien ten vekahoi min Ebrahim suval vi metai tai vatie lati keke mai mal en meten tuai musil sise ten demkatien navong rovatei veah en vekahoi. Ka en sakien koanek, Ebrahim mai vi avu onen koakeil umai amal en meten Ahi musil sise ten demkatien, avaseini arvatei en vekahoi. ✧ 12 Ka en usite sav, Ebrahim mai vi avu onen koakeil emun uva en vekahoi koa amusil Ahi ral min vati demkatien koa Ebrahim, avu orer telamu, kuri navong rovatei veah en vekahoi.

Hatkatien onen Ahi emai en avu Ebrahim ka en sise ten demkatien

13 Navong Ahi vat kati min Ebrahim ka onen keil keke ikur tounah ten out netan koa kei vat kati min keil, rovitei veni Ebrahim long kat mengkatien keil onen. !Vuo! Ahi vat kati mukok veni viteni keke kei mal en meten tuai ka en sise ten demkatien. ✧ 14 Munak vi anatin keke Ahi hesan tounah koa kei vat kati min koakeil enges along kat mengkatien keil onen, meatin tovuol kilea vakuri. Ka hesakin demkatien hervitei tounah, ka hatkatien onen Ahi hehi heisav enges.

✧ 4:9: Rom 4:3; Kal 3:6; Tiem 2:23 ✧ 4:11: Sen 17:10-11

✧ 4:13: Sen 18:18; 22:17-18; Kal 3:29

✧ 15 Veni mengkatien keil akur vurohien onen Ahi mita netan en koakeil armusil kattei. Ka navong mengkatien keil atovuol, meatin keil asakras avatali kotehei. ✧

16 Sakini, hatkatien koa Ahi mumoni ka en sise ten demkatien. Hemukonek, Ahi hesani min vatiamal keil vasi onen Ebrahim housil more envatien onen. Ka hersanteis min koakeil amusil kat mengkatien onen. Ka hesani min koakeil emun aling demkatien one en hatkatien onen Ahi suval koa Ebrahim mumoni. Veni Ebrahim vi avu orer vasi koa romusil sise ten demkatien.

✧ 17 Koanek suval koa Tus Votut viteni navong vit, *“Numonuk kihi mari avu onen vangî meatin houlu koa ika en kantri keil houlu.”* [Senesis 17:5](#)

Ebrahim ling demkatien onen en Ahi, kei koa kilea voumon tounah koa mat mai vamoul eris, ka koa ren sakin tounah koa romultei veah mulamu hekistal. 18 Avaseini sise tovuol emun keke Ebrahim vakur titiali kati onen vaka en, kei ling demkatien onen en hatkatien koa Ahi sani mini vit, *“Hehi mari avu onen vangî meatin houlu koa ika en kantri keil houlu.”* [Senesis 17:5](#)

Anatin, kei ling demkatien onen en Ahi koa viteni mini vit, *“Vatiamal keil onom ihi houlu vis ihi houlu mok isuval hitu keil ekek.”* [Senesis 15:5](#)

19 Ebrahim romottei en demkatien onen, avaseini sua onen vesesal vatokol handred tai (100) ka kei matu vis matu. Anatin, demkatien onen keih veah, avaseini Serah vi lumalum ka sakras vakur titiali. En usite ten titiali tai, suval koa avealu matu tuai. ✧ 20-21 Kei rolokoveintei demkatien onen, ka masmas Ahi veni kilea keke

---

✧ **4:14:** Kal 3:18 ✧ **4:15:** Rom 3:20; 5:13; 7:8 ✧ **4:16:** Kal 3:7 ✧ **4:17:** Aes 48:13 ✧ **4:19:** Sen 17:17

asa koa Ahi vat kati mini hekistal hesuval koa kei viteni. Sakini, demkatien onen Ebrahim sakin rendemien onen mai keih imok. ²² Sakini, “*Ven demkatien onen, Ahi viteni keke Ebrahim mal en meten.*” *Senesis 15:6*

²³ Ka selusien koa vit, “*Ahi viteni keke Ebrahim mal en meten,*” armutistei ven Ebrahim kei sasen enges. ✧ ²⁴ Amutisi ven ir emun. Veni Ahi, koa rali lat Iesu, Asuv orer, ran matien, kei hehiteni keke ir emun rehemal en meten, navong roling demkatien orer eni. ✧ ²⁵ Ka musil rendemien onen, asan matien min Iesu ven tisaen keil orer, ka kei mumoni moul eris ran matien vasakin ir romai rovamal en meten.

5

Koakeil amusil sise ten demkatien amal en meten Ahi ka iles tahosien koa kei vat kati

¹ Ka veni romai romal en meten Ahi ka en sise ten demkatien, ir roro en tomat ral min Ahi ven asa koa Iesu Kristo, Asuv orer, mumoni.

✧ ² Anatin, ven asa koa Iesu mumoni ka veni roling demkatien orer eni, rokilea rovaless more envatien onen Ahi koa romul ien kosa. Sakini, rovasi ir veni rokilea keke rehetu vituai en muohien ten hetetamenien onen Ahi. ✧

³ Rovasi ir emun en sakvisien keil koa romul rokuri en hen mesav keil ven demkatien orer, veni rokilea keke sakvisien keil enek mul sakin rendemien orer tetaveah. ✧ ⁴ Ka rendemien tetaveah mul sakin ir rovinvin rovalomal vakeih navong tounah keil koa tisa mul mai. Ka navong romai rovinvin, koanik mul sakin ir rokilea keke

✧ **4:23:** Rom 15:4 ✧ **4:24:** 1Pit 1:21; Aes 53:4-5; 1Kor 15:17

✧ **5:1:** Rom 3:24,28 ✧ **5:2:** Efes 2:18; 3:12 ✧ **5:3:** Tiem 1:2-3; 1Pit 1:5-7

tounah koa roling desien orer eni vi anatin. ⁵ Ka desien koanik sakras vasakin rendemien orer vamot, veni rokilea keke envatien onen Ahi en ir marite. Rokilea eni ka en Ninin Votut koa kei sani tuai min ir suval sanien tai. ☆

⁶ Rokilea keke envatien onen Ahi anatin veni navong rosakras rovoumon etai tounah vakataun ir emun, en avong etin enek, Ahi vit mal keke Kristo vamat vahinat ir, meatin keil koa romul soutin rani. ⁷ Vesosal meatin tovuol koa vamaen moulien onen vamat voutut meatin sav koa moulien onen mal revi. Ka vahera tai hemat vakataun meatin tetahos tai. ⁸ Ka Ahi rie lat envatien onen min ir en sakien koanik: navong rotisaso veah, Kristo mae lat moulien onen vinat ir. ☆ ⁹ Ka ran Iesu kas motein ir ran tisaen keil orer ka sakin ir romal en meten Ahi. Ka veni koanek anatin, sakini rokilea revi keke Iesu houtut ir ran vurohien onen Ahi va kat tisaen. ☆ ¹⁰ Veni navong rovi vativieh semau ral min Ahi ven tisaen keil orer, Natnali mat vasakin ir rovato en tomat vatal min Ahi. Sakini, veni vi anatin keke matien onen sakin ir roro en tomat ral mini, rokilea vi anatin imok keke moulien onen Kristo houtut ir ran vurohien onen Ahi. ☆ ¹¹ Ka koa hetetamen imok, rokilea rovahasi ir ven asa koa Ahi mumoni en usite orer ka en Iesu Kristo, Asuv orer. Veni Kristo sakin ir rokilea rovato en tomat vatal mini.

Navong romul veah en sise ten matien onen Adam, Kristo mumon sise sav keke rokilea rovakur moulien vaka ien

---

☆ **5:5:** Sam 22:5; 25:20; Hib 6:18-19 ☆ **5:8:** Sion 3:16; 1Sion 4:10 ☆ **5:9:** Rom 1:18; 2:5,8 ☆ **5:10:** Rom 8:7-8

¹² ?Tisaen mai en out netan mukave? Tisaen emai en out netan ka en meatin tas, koa vi Adam. Ka tisaen mumon sise ten matien. Sakini, ir vasi rehemat veni ir vasi romumon tisaen. ☆

¹³ Anatin keke tisaen mul en out netan mulamu en avong koa Ahi san mengkatien onen min Mosis. Ka navong mengkatien tovuol, asakras avahiteni keke meatin tai mul rali kotehei. ☆

¹⁴ Ka matien kur keihoen en moulien onen meatin vasi keil koa amoul en avong onen Adam mai rokol avong onen Mosis. Anatin, meatin vasi keil umatmat, avaseini arrali kotehtei mengkatien koa Ahi vit kilea eni min keil vasuval koa Adam mumoni. ☆

Asa koa Adam mumoni, heite teni vita rokol meatin vasi keil. Ka, en vati sise enek, meatin sav mai kistal katau en Adam. Ka asa koa mumoni, heite teni vita rokol meatin vasi keil emun. ¹⁵ Ka asa koa keilu lumumoni tateisav. Veni sanien koa Ahi mul sa maeni min meatin keil rosualtei asa koa mai en keil ka en tisaen onen Adam. Anatin keke meatin keil houlu umatmat ven tisaen onen meatin tas enek. Ka koa hetetamen imok muli, ir rokur more envatien onen Ahi ka moulien koa kei mul sa maeni min meatin keil houlu ka en more envatien onen meatin tas. Meatin enek vi Iesu Kristo varei. ¹⁶ Ka sanien koa Ahi mul sa maeni min ir rosualtei asa koa mai en ir ka en tisaen onen meatin tas. Veni tisaen onen meatin tas leh mahien emai en ir keke rehemat. Ka sanien ten methos koa Ahi sa maeni min koakeil amumon tisaen houlu mul sakini keil amal en meten. ¹⁷ Vi anatin keke matien mai rokol meatin vasi keil ka en tisaen koa meatin tas mumoni. Ka munak koanek anatin, vi anatin

---

☆ **5:12:** Sen 2:17; 3:6,19; Rom 6:23 ☆ **5:13:** Rom 4:15 ☆ **5:14:** 1Kor 15:21-22,45

imok keke moulien hemai hetokol meatin vasi keil ka en more envatien ka maluen koa Ahi sa maeni min keil ven asa koa meatin tamun, Iesu Kristo, mumoni en usite one.

¹⁸ Sakini, avaseini anatin keke tisaen koa meatin tas mumoni sakini meatin keil vasi armaltei en meten Ahi ka akur mahien ten matien, sakien koa mal koa meatin tamun mumoni sakini meatin vasi keil akilea umai amal en meten ka akur moulien. ✧ ¹⁹ Veni avaseini keke longrasien onen meatin tas sakini meatin keil houlu umai atisaso, longkatien onen meatin tamun hesakin meatin keil houlu imai imal. ✧

²⁰ Ka navong Ahi san mengkatien onen emai, koanek sakini meatin keil alei kilea houlu mok keke amul amumon tisaen keil. Ka navong alei kilea houlu mok en tisaen keil one, alei kilea houlu mok emun keke more envatien koa Ahi rie lati min keil mai mariso vis mariso mok muli. ✧

²¹ Sakini, mulamu, tisaen mai houlu en moulien onen meatin keil ka par kat keil en viau ten matien. Ka kosa, more envatien onen Ahi mul mai houlu en moulien onen meatin keil, luv lat keil ran viau ten matien, ka sakini keil amal en meten Ahi. Sakini, ir romul rokur moulien ten lisenges ka en asa koa Iesu Kristo, Asuv orer, mumoni en usite orer. ✧

6

Koakeil akapil vituai ral min Iesu Kristo umat ka amoul eris suvali

¹ ?Asa rehehiteni suk? Vahesa tei en kami amul amundemi keke tahos imok rehel rehoumon

---

✧ **5:18:** 1Kor 15:22 ✧ **5:19:** Aes 53:11 ✧ **5:20:** Rom 4:15; 7:8; Kal 3:19 ✧ **5:21:** Rom 6:23

tisaen keke Ahi kilea vatie lat more envatien onen min ir hemariso mok. ✧ ² !Vuo, romuk-teinek! Veni navong romai ven Iesu, suval koa romat ral mini. Ka veni romat, tisaen rokurtei mun keihoen en moulien orer. Sakini, ronaltei ronamaen tisaen nahi houlu en moulien orer. ✧ ³ Veni tahos mikilea keke navong avi baptaes en ir keke rovpil vituai vatal min Iesu Kristo, rokapil vituai ral min matien onen emun. ✧ ⁴ Sakini, navong avi baptaes en ir en oai, suval koa arahin moulien matu orer ral mini ka rokapil vituai ral min matien onen. Mukonek, navong romea ran oai, suval koa romea ran matien ral min Kristo koa Ahi Tamer rali lati ran matien ral min mari keihoen onen. En saki enek, Ahi san moulien hau min ir keke rokilea rovamoul eni. ✧

⁵ Kristo mat. Ka navong rokapil ral mini suval koa ir emun romat ral mini. Ka veni koanek anatin, anatin imok keke rokilea rovamoul en moulien hau vasuval koa kei moul eris. ✧ ⁶ Ka tahos rokilea keke moulien matu orer, suval koa amuti kati ral min Kristo en aiveave onen. Anatin, matien enek vitan en keihoen ten tisaen en moulien hau orer keke rehervitei mun slev keil ten tisaen. ✧ ⁷ Veni navong meatin keil umat, keil amaluv ran keihoen ten tisaen. ✧ ⁸ Ka veni suval romat ral min Iesu, rokur anatin eni keke rehemoul emun hetal mini. ⁹ Ka rokilea keke Ahi sakin Kristo mea ran matien ka hermattei mun. Anatin, matien rovitei mun hetetamen en moulien onen. ¹⁰ Veni navong mat, lohlin keihoen ten tisaen en moulien onen ten lisenges,

---

✧ **6:1:** Rom 3:5-8 ✧ **6:2:** 1Pit 4:1 ✧ **6:3:** Kal 3:27 ✧ **6:4:** Kol 2:12 ✧ **6:5:** Plp 3:10-11 ✧ **6:6:** Kal 5:24 ✧ **6:7:** 1Pit 4:1

ka hermattei mun. Ka veni lohlin keihoen ten tisaen, kosa mul moul en keihoen onen Ahi ka mul kapil vituai ral mini. ✧ ¹¹ En vati sise enek, en usite ten tisaen, suval koa kami mimat ka tisaen rovitei mun hetetamen en moulien onami. Ka en usite onen Ahi, kami mimoul eris ral min Iesu Kristo ka mikur moulien hau keke mikilea mivousil kat asa koa Ahi en vat kami mivoumoni. ✧

¹² Sakini, tisaen nahitei mun hetetamen en avemi vasakin kami mivalong kat asa en vati.

✧ ¹³ Anatin, minamaentei mun hati usivemi keil anoum natisa. Ka mihesa vasi avemi min Ahi koa rali lat kami ran matien ka san moulien hau min kami. Anatin, mihesa vasi hati usivemi keil min Ahi keke mivoumon asa koa mal en meten. ✧

¹⁴ Sakini, tisaen nahitei hetetamen en kami, veni mirmusiltei mun mengkatien keil onen Mosis, ka mimusil kat more envatien onen Ahi. ✧

Rehervitei mun slev keil ten tisaen, rehemai rehehi slev keil ten maluen

¹⁵ ?Asa suk? ?Mal keke rehoumon tisaen, veni rormusiltei mun mengkatien keil ka Ahi mul rie lat more envatien onen min ir? !Vuo, hermukteinek! ✧ ¹⁶ Veni mikilea keke navong misan kami min meatin tai keke mivalong kati vasuval slev onen, mimai mivi slev onen anatin. Sakini, navong milong kat tisaen, mimai mivi slev onen, koa keite teni vi matien. Ka navong milong kat Ahi, mimai mivi slev onen, koa keite teni vi maluen koa kei sani min ir. ✧ ¹⁷ !Ka

---

✧ **6:10:** Hib 9:26-28; 1Pit 3:18; Kal 2:19 ✧ **6:11:** 2Kor 5:15; 1Pit 2:24 ✧ **6:12:** Sen 4:7 ✧ **6:13:** Rom 12:1; Efes 2:5; 5:14 ✧ **6:14:** 1Sion 3:6 ✧ **6:15:** Rom 5:17,21 ✧ **6:16:** Sion 8:34; 2Pit 2:19

rehemmas Ahi! Veni, mulamu, kami mivi slev keil ten tisaen. Ka kosa, ral min moulien vasi onami, milong kat anatinien koa mivotini en hihiseien keil koa mikuri. ¹⁸ Anatin, mimaluv ran viau ten tisaen, ka mimai mivi slev ten maluen. ✧ ¹⁹ Nara usil tatavolien enek ten slev keil koa maes mivakuri veni mirie lati keke rendemien onami memerau veah en usite ten tounah keil ten demkatien. Mulamu, misa vasin hati usivemi keil min tisaen keke mivi slev keil teni, ka miva suk mimum tisa houlu vis houlu mok ral min avemi. En vati sakien enek, mihesa vasi hati usivemi keil min maluen keke mihehi slev keil teni, ka mihoumon tounah koa mal Ahi en vat kami mihoumoni hetal min keil keke mihemai mihehi votut en meten.

²⁰ Navong mivi slev ten tisaen koa keih kat kami mivalong kati, mirkileatei keke mihelong kat maluen hemukave. ²¹ ?Ka mikur asa ran tounah keil mimumoni koa mimemou eni kosa? !Mikur matien koa vi keite ten tounah keil enek! ✧ ²² Ka kosa, Ahi sakin kami mimaluv ran tisaen, ka mimai mivi slev onen. Ka navong mivi slev onen Ahi, koanek tahos imok, veni mimai mivi meatin votut keil onen, ka keite teni vi moulien ten lisenges. ✧ ²³ Veni ui umen ten tisaen keil orer vi matien. Ka Ahi mul sa maen moulien ten lisenges suval sanien tai min koakeil vasi akapil vituai ral min Iesu Kristo, Asuv orer.✧

7

Romaluv ran mengkatien matu keil koa san matien min meatin keil

✧ **6:18:** Sion 8:32 ✧ **6:21:** Esek 16:61,63; Rom 7:5; 8:6,13

✧ **6:22:** 1Pit 1:9 ✧ **6:23:** Rom 5:12,15

¹ Tuak ka ahinkuli keil, kami vasi mikilea en sakien ten mengkatien keil. Mengkatien keil akur keihoen en moulien onen meatin tai navong moul semau. ² Musil rendemien enek, navong ahin tai retalihe, mengkatien sakin kei kapil vituai ral min meatin onen navong kei moul semau. Ka munak meatin onen mat, ahin enek maluv ran mengkatien koa sakin keilu lukapil vituai. ³ Sakini, munak ahin enek eva kur meatin sav tamun navong meatin kati onen moul semau, mal keke avahise en ahin ten sise. Ka munak meatin kati onen mat, ahin enek maluv ran mengkatien ten tetaliheien. Sakini, munak eva suk retalihe ral min meatin sav tamun, kei romumonte tisaen.

⁴ Tuak ka ahinkuli keil, koanik suval kami. Kami koa miling demkatien onami en Iesu Kristo, suval koa mimat ral mini. Matien enek sakin kami mimaluv ran keihoen ten mengkatien keil. Sakini, kosa, mimaluv keke mivahi onen Iesu, kei koa mea ran matien, ka mivapil vituai vatal mini. En sise enek, kosa rokilea rovakur heite en moulien orer koa hemal en meten Ahi. ☆

⁵ Veni, mulamu, navong romoul veah en moulien matu orer, mengkatien keil aleh rendemien orer vamai en tounah koa tisa, ka sakin envatien keil ten aver amuas ir lisenges. Ka keite ten sakien keil enek vi matien. ☆ ⁶ Ka kosa, ir romaluv ran viau ten mengkatien koa vuli kat ir, veni suval romat. Sakini, rorvitei mun slev keil koa rolong kat mengkatien matu keil koa amutisi en tus tai. Vuo, kosa, ral min moulien hau orer, romul rolong kat Ninin Votut koa mul mulamun

ir. ☆

Mengkatien keil onen Ahi asakin ir rolei kilea tisaen koa mul en moulien orer

⁷ ?Ka rehehiten sa usil mengkatien enek? ? Anatin keke mengkatien koa Mosis mutisi tisa? !Vuo, romukteinek! Ka mengkatien keil enek viseinau nakilea asa vi tisaen. Veni munak mengkatien enek varvitentei vahit, “*Envatien onami nalentei en tounah onen meatin sav keil,*” *Eksodas 20:17* ☆ markileatei keke vati envatien enek vi tisaen. ⁸ Sakini, ka en mengkatien koanek, tisaen votin ahho vasakinau mahi metenan imok. Veni navong mengkatien tovuol, tisaen rokurtei keihoen en moulien onak. ☆ ⁹ Mulamu, navong narkileatei veah mengkatien keil enek, namundemi keke moulien onak mal. Ka navong nalong usil mengkatien keil onen Ahi, nalei kilea keke tisaen mul en moulien onak. ¹⁰ Navong nalei kilea tisaen enek, nalei kilea emun mal keke mamat veni ka mato soutin ran Ahi lises ka lisenges. Sakini, mengkatien koa vat kati vit mul san moulien min koakeil amusili, en usite onak, san matien minau. ☆ ¹¹ Veni navong nalong mengkatien enek, tisaen votin ahho keke valuvos nau ka vou vini inau. ☆ ¹² Sakini, mengkatien koa Mosis mutisi, kei sasen enges vi votut. Ka asa koa kei meng kati vi votut, mal, ka tahos. ☆

¹³ ?Sakini, mukave? ?Mengkatien onen Mosis koa tahos sakinau mamat? !Vuo, romukteinek! Tisaen varei leh matien minau ka en mengkatien

---

☆ **7:6:** Rom 8:2; 6:4 ☆ **7:7:** Dut 5:21; Rom 13:9 ☆ **7:8:** Rom 5:13 ☆ **7:10:** Lev 18:5 ☆ **7:11:** Sen 3:13; Hib 3:13 ☆ **7:12:** 1Tim 1:8

koa tahos. Veni mengkatien enek mul vothot en tisaen en moulien onen meatin keil, ka mul sakin asa koa tisa tuai vamai vatisaso revi mok. ✧

En tiner neim, er vati rovalong kat Ahi, ka en aver hae, er vati rovalong kat tisaen

¹⁴ Rokilea keke mengkatien tahos veni Ninin onen Ahi sani min Mosis. Ka inau navi meatin tai ten out netan enges ka numai nasuval slev ten tisaen. ✧ ¹⁵ Sakini, narkileatei vensa namumon tounah koa namul namumoni. Veni asa koa ek vati moumoni, narmumonte. Ka asa koa tiaso en metok, kei vare. ¹⁶ Ka navong namul namumon tounah koa ek rovattei moumoni, koa nakilea revi vi tisaen, narie lati namundemi keke mengkatien keil atahos. ¹⁷ Sakini, rovitei nau koa namul namumon tounah ekek, ka vi tisaen koa moul enau keke mul mumoni. ¹⁸ Anatin keke navi meatin tai ten out netan enges ka tounah koa tahos tovuol enau. Veni avaseini ek vati moumon asa koa vatahos, nasakras moumoni. ✧ ¹⁹ Narmumonte tounah tetahos koa ek vati moumoni. Vuo, namutimanin keke namul namumon tounah koa tiaso koa ek rovattei moumoni. ²⁰ Ka munak namumon asa koa ek rovattei moumoni, rovitei nau koa namumoni, ka vi tisaen koa mul moul enau keke mul mumoni.

²¹ Sakini, inau navotini keke sakien tai mul kistal en moulien onak. Veni navong ek vati moumon asa koa tahos, tisaen koa mul enau sakinau namumon tisaen enges. ²² En tinok neim nasi nau houlu ven mengkatien keil onen

---

✧ **7:13:** Rom 5:20 ✧ **7:14:** Sam 51:5; Sion 3:6 ✧ **7:18:** Sen 6:5; Rom 8:21

Ahi. ²³ Ka nales sakien sav tai mul mum en hati usivek keil hae. Ka sakien koanek mul vae kat mengkatien onen Ahi koa mul en tinok. Sakien enek mul sakinau mamai mahi slev ten tisaen koa mul mum en hati usivek keil hae. ☆ ²⁴ ! Aue li! !Nalonge tisa houlu! ?Isei houtut moulien onak ran envatien ten avek koanik koa mul leh nau maha mamat? ²⁵ !Ka namasmas Ahi houlu mok veni kei varei mutut nau ka en asa koa Iesu Kristo, Asuv orer, mumoni! ☆

Sakini, nales koanek vi anatin en moulien onak: en tinok neim, nalong kat mengkatien onen Ahi suval navi slev teni; ka envatien ten avek hae sakinau nalong kat sakien ten tisaen suval navi slev emun teni.

8

Koakeil amusil envatien onen Ninin Votut avi natin Ahi keil anatin

¹ Sakini, veni Iesu Kristo mutut ir koa rokapil ral mini, rokilea keke Ahi herleletei mun hetisa en ir. ² Veni mengkatien onen Ninin Votut koa sakini ir rokapil vituai ral min Iesu Kristo mul mum en ir ka san moulien min ir. Ka mengkatien onen mul sakini ir romaluv ran mengkatien onen Mosis koa mul vothot en tisaen min ir ka leh matien mai veni ir. ☆ ³ Ka asa koa mengkatien onen Mosis sakras voumoni veni aver memerau, Ahi varei mumoni. Veni kei san Natnali kati mai kur aven suval meatin keil, keil koa amumon tisaen. En sise koanek, mahien ten tisaen koa meatin keil ten out netan amul amumoni en ave, Ahi sani suk min Natnali koa

---

☆ **7:23:** Kal 5:17; Tiem 4:1; 1Pit 2:11   ☆ **7:25:** 1Kor 15:57

☆ **8:2:** Rom 7:23,24; 3:27

vitan en keihoen ten tisaen. ☆ 4 Ahi mumoni mukonek keke Natnali vakur vasin mahien koa mengkatien onen Mosis vit mal keke ir rovakuri. Veni ir, rormusiltei mun asa koa aver en vat ir rovoumoni, ka romul romusil kat asa koa Ninin Votut en vat ir rovoumoni. ☆ 5 Veni koakeil amusil kat asa koa ave en vati, aling rendemien one mul ien. Ka koakeil amusil kat asa koa Ninin Votut en vati, aling rendemien one mul eni suk. 6 Meatin koa ling rendemien onen en tounah koa aven en vati mul en sise ten matien. Ka meatin koa ling rendemien onen en tounah koa Ninin Votut en vati, kei mul en sise ten moulien ka tomat. ☆ 7 Anatin, meatin koa ling rendemien onen en tounah koa aven en vati vi vativieh ral min Ahi, veni rolong kattei mengkatien onen. Kei sakras varei. ☆ 8 Koakeil along kat envatien ten ave asakras avasakin Ahi vasi ven keil.

9 Ka kami mirmusiltei mun envatien keil ten avemi. Kami mimul mimusil asa koa Ninin Votut en vati, veni kei mul moul en tinomi neim. Ka koakeil Ninin enek onen Kristo romoultei en tine, keil arvitei meatin keil onen Kristo. ☆ 10 Ka munak Kristo mul moul en kami ka en Ninin onen, mikur moulien, veni mimai mimal tuai en meten Ahi, avaseini keke avemi hae heha hemat ven tisaen. ☆ 11 Munak Ninin onen Ahi, koa rali lat Iesu ran matien, mul moul en kami, Ninin enek hesien avemi en moulien hau tai.

12 Sakini, tuak ka ahinkuli keil, kaon orer mul ral min Ahi, ka rovitei keke rovousil kat

---

☆ 8:3: Umen 13:38; 15:10; Sion 1:14; Plp 2:7; Hib 2:17; 4:15

☆ 8:4: Kal 5:16,25 ☆ 8:6: Rom 6:21; 7:5; 8:13 ☆ 8:7: Tiem

4:4; Mat 12:34; Sion 8:43; 12:39 ☆ 8:9: 1Kor 3:16; 12:3 ☆ 8:10:

Kal 2:20; 1Pit 4:6

envatien ten aver. ✧ ¹³ Veni munak mimusil kat envatien ten avemi, mihemat varei. Ka munak miviles ran envatien ten avemi ral min kataunien onen Ninin Votut, mihemoul. ✧ ¹⁴ Veni koakeil Ninin onen Ahi mul mulamun keil, keil varei avi natin Ahi. ¹⁵ Veni Ninin koa Ahi sani min kami romumonteï kami mivamalele en metauen vasuval slev mumoni en meten asuv onen. Vuo, kei kulat kami mivahi titan koa mikilea mivahiteni mini mivahit, “!O Itet, kovi Tata onomai anatin!” ✧ ¹⁶ Ka Ninin koa Ahi sani min ir mul vit luvati min ir en tiner neim keke rovi natin Ahi anatin. ✧ ¹⁷ Ka munak vi anatin keke rovi titan, tounah vasi koa mul en hen Ahi koa vat kati vahi onen titan keil, rehekuri hetal min Kristo veni ir emun romul rokur sakvisien ven demkatien orer suval koa Kristo kuri. Ka hemukonek, rehekur eis ten hetetamenien emun hesuval koa kei kuri. ✧

Ahi hehothot en tounah keil tetahos min titan keil

¹⁸ Navong narendem usil sakvisien keil koa romul rokuri en avong kosa, nalesi havivi mok, veni nakilea keke hetetamenien koa Ahi hehothot eni min ir en avong koa hemai hemariso vis hemariso mok heli. ✧ ¹⁹ Veni tounah vasi keil koa Ahi mumoni e vati mok avales avong koa Ahi hehothot en iseï keil avi titan kati. ✧ ²⁰ Veni Ahi sakin tounah vasi koa kei mumoni keke asakras emun avoum vasin umen keil kati one. Ka Ahi romumonteï vouisil asa koa tounah keil enek e vati, ka mumoni musil rendemien onen. Ka tounah vasi keil en out

---

✧ **8:12:** Rom 6:7,18 ✧ **8:13:** Kal 6:8 ✧ **8:15:** 2Tim 1:7; Kal 4:5-6; Mak 14:36 ✧ **8:16:** 2Kor 1:22 ✧ **8:17:** Kal 4:7; Rev 21:7 ✧ **8:18:** 2Kor 4:17 ✧ **8:19:** Kol 3:4

netan aling desien one keke, ☆ 21 en avong tai koa hemai veah, Ahi houmon keil imaluv ran viau ten matien. Anatin, Ahi kilea keke ito en more hetetamenien onen Ahi hetal min natnali keil koa amaluv revi. ☆ 22 Veni rokilea keke, en avong telamu rokol kosa, tounah vasi koa Ahi mumoni amul amahise ven mahien, suval ahin mahise ven mahien ten tivava koa vesesal vakuri. ☆ 23 Ka roviteis tounah keil koa Ahi mumoni koa amul amahise. Ir emun koa rokur rohtoh en Ninin Votut koa Ahi mul sa maeni romahise. Romul romahise veni rorosin veah avong koa Ahi hekulat ir rehehi titan kati, en avong koa hesakin aver hemaluv ran viau vasi keil ten out netan, ka hesan aver hau keil min ir. 24 Navong roling desien orer en asa koa Ahi vat kati min ir, kei mutut moulien orer. Anatin keke rokur hatkatien enek tuai, ka veni rorkurtei veah heite teni, ral min desien, romul rorosin heite teni hekistal. ?Veni isei mul rosin tounah ral min desien navong kuri tuai? Meatin tovuol. ☆ 25 Ka munak roling desien orer keke reheles heite ten hatkatien koa rorlestei veah, romul rorosin avong koa Ahi hehothot eni ral min rendemien koa tetaveah. 26 En vati sise koa desien orer mul kataun ir, Ninin emun mul kataun ir navong rolonge keke romemerau. Veni navong rorkileatei mun asa koa mal keke rovahis Ahi veni, Ninin Votut varei mul vis mini en usite orer. Anatin, navong Ninin peah min Ahi, mahise en selusien keil koa selusien orer rovinvintei vahiteni. 27 Ka Ahi, koa lei kirisil en tiner neim, kei lei kilea en

---

☆ 8:20: Sen 3:17-19; 5:29; Ekl 1:2 ☆ 8:21: 2Pit 3:13; 1Sion 3:2

☆ 8:22: 2Kor 5:2-4; Kal 5:5 ☆ 8:24: 2Kor 5:7

rendemien onen Ninin. Veni Ninin Votut mul peah musil rendemien onen Ahi varei en usite onen meatin keil onen. ☆

²⁸ Ka rokilea keke, en tounah vasi koa kur out, Ahi mul mumon asa koa tahos musil rendemien onen vakataun koakeil envatien one mul ien koa kei vise keil avahi onen. ☆ ²⁹ Veni, koakeil enek, Ahi kilea en keil en avong telamu tuai, ka ling kati keke keil ikur suvalien onen Natnali. Mukonek, meatin keil houlu akilea avamai avahi natin Ahi keil koa Iesu vi moeite en keil. ☆ ³⁰ Koakeil Ahi ling kati keke avahi onen, vise keil. Ka koakeil vise keil, kei mumon keil amal en meten. Ka koakeil mumon keil amal en meten, kei san hetetamenien min keil.

Envatien onen Ahi mul en ir ka tounah tovuol kilea vakulat ir ran hen

³¹ ?Mukonek, tounah vasi keil enek mul rie lat asa min ir? ?Munak Ahi mul en usite orer, isei kilea vavae vatal ir? ☆ ³² Ahi rie lati keke kei mul en usite orer veni rovuli kattei Natnali kati. Ka sani mai mat vinat ir vasi. Ka munak san Natnali ven ir, rie lati keke hesa maen tounah sav vasi keil onen emun min ir. ☆ ³³ ?Isei kilea vasan selusien vaha kat usite onen meatin keil koa Ahi rie lat keil avahi onen? !Meatin tovuol, ven Ahi varei sakin keil amal tuai en meten! ☆ ³⁴ Anatin, meatin tovuol kilea vasakin Ahi valele vatisa en ir. Veni Iesu Kristo, koa mat ka moul eris ran matien, mul en usite matu onen Ahi ka mul selus en usite orer. ☆ ³⁵ ?Sakini, isei suk kilea vakulat ir ran leikatien onen Kristo koa envatien

---

☆ **8:27:** Sam 139:1; 1Kor 4:5 ☆ **8:28:** Efes 1:11; 3:11 ☆ **8:29:** Kol 1:18; Hib 1:6 ☆ **8:31:** Sam 118:6 ☆ **8:32:** Sion 3:16
 ☆ **8:33:** Aes 50:8 ☆ **8:34:** Sam 110:1; 1Sion 2:1

onen mul en ir? Veni, avaseini asan mahien ka sakvisien keil min ir ka asakin ir rovisu en avong takeih keil, ka asakras avakulat ir ran hen. Ka avaseini asakin amai kat ir vuo akulat tounah vasi keil ran ir, apurun ir vuo amu vinvini ir, asakras avasakin Iesu Kristo vakulat envatien onen ran ir. ³⁶ Koanek suval Tus Votut viteni koa vit,

*“Iahova, veni mevi meatin keil onom,
lisenges memul mevisu en matien en hen
meatin sav keil.*

*Keil alesi mal keke avouas komai
vasuval koa mevi sipsip keil koa mal keke
avalamun keil avaha avou vini keil.” Sam
keil 44:2*

³⁷ Anatin, avaseini keke romul rovisu en tounah keil tatisa enek, Kristo, koa envatien onen mul en ir, sakin ir romai rovi hetetamen imok en keil ka romulin keil vasi. ✧ ³⁸ Veni, avaseini romat vuo romoul, avaseini roles keihoen onen angelo keil vuo temat keil, ka avaseini asa koa hekur out en avong kosa vuo en avong koa hemai veah, keil vasi asakras avakulat ir ran leikatien onen Kristo. ³⁹ Anatin, avaseini asa koa hekur out en out nesa vuo en out netan, tounah tovuol koa kilea vakulat ir ran envatien onen Ahi koa mul en ir ven asa koa Iesu Kristo, Asuv orer, mumoni en usite orer.

9

*Ahi mul rie lat meatin keil musil rendemien
onen*

¹ Navit maselus min kami usil tuak keil koa avi Siu. Asa koa namul naselus usili vi anatin.

✧ 8:36: 2Kor 4:11 ✧ 8:37: Sion 16:33

Navi onen Kristo ka Ninin Votut koa mul enau vit kilea minau keke narmultei maliluvos. ² Namul nalonge tisa houlu ka tinok mah ³ ven meatin keil kati onak koa avi Siu. Ka veni tinok mah houlu ven keil, munak nakilea moumoni vakataun usite one, nikur vulie ka nimaen Ahi hesesenda enau ka hesakin inau nirkapiltei mun hetal min Kristo. Ka nasakras makur vulie. ✧ ⁴ Mulamu, Ahi rie lat koakeil avi me-Isrel keil keke avi meatin keil onen. Kei mumon keil avi titan ka vothot en hetetamenien onen min keil. Kei mumon hatkatien takeih keil ral min keil ka san mengkatien keil onen min keil. Ahi visein keil en sakien koa mal avaha netan mini, ka san hatkatien tetahos keil houlu min keil. ✧ ⁵ Keil aka en ara onen vati avu keil one telamu suval Ebrahim, Aesak ka Siekob. Ka navong Mesaea mita mai vi meatin koa aven mul, kei mai kistal ka en vatiamal one. Kei vi Ahi koa hetetamen imok en tounah vasi. Mal vinvin keke avahati lat isen vahina nesa lises ka lisenges. Anatin. ✧

⁶ Mulamu, Ahi vat kati keke voutut me-Isrel keil. Ka rovitei hatkatien onen Ahi koa mot. Veni rovitei me-Isrel vasi keil koa avi meatin keil kati onen Ahi. ✧ ⁷ Ka rovitei koakeil vasi aka en ara onen Ebrahim koa avi titan kati en meten Ahi. Veni Ahi viteni min Ebrahim vit, *“Vatiamal keil koa navat kati minuk, keil ikistal ika en Aesak.”* *Senesis 21:12* ⁸ Koanek rie lati keke rovitei titiali vasi keil koa amusil ara koa akilea avahi natin Ahi. Ka vi titiali keil koa amusil hatkatien onen koa avi natnali keil kati en meten. ✧ ⁹ Veni, Aesak, avasi musil hatkatien onen Ahi koa vit,

---

✧ **9:3:** Eks 32:32 ✧ **9:4:** Eks 4:22; Dut 7:6; 14:1-2 ✧ **9:5:** Mat 1:1-16; Luk 3:23-38; Sion 1:1; Sam 41:13; Rom 1:25 ✧ **9:6:** Nam 23:19; Rom 2:28 ✧ **9:8:** Kal 4:23

“En avong ekek en sua koa hemai, Serah hekur natmali.” **Senesis 18:10**

¹⁰ Ka sakien enek kistal avong tamun, en avong koa avu telamu orer koa Aesak kur Rebekah, ka kei meas en maeh elu. ✧ ¹¹⁻¹² Ka navong lumul veah en vangen mama onealu, Ahi viteni mini vit, *“Tai koa hekatau hemai hemarite mok helin koa helamu.”* **Senesis 25:23** Kei viten

koanik navong lurmumon etai veah tounah koa tahos vuo tisa. Koanek rie lati keke Ahi mul vise meatin keil musul rendemien onen ka romusiltei umen koa keil amumoni. ¹³ Koanek suval asa koa Ahi viteni en Tus Votut vit, *“Envatien onak mul en Siekob; ka Esao, naseseini.”* **Malakai 1:2-3**

¹⁴ ?Mukave, koanek rie lati keke Ahi mul mum romaltei? !Vuo, romukteinek! ¹⁵ Veni kei viteni min Mosis vit,

“Inau enges nitie lat meatin sei koa ek hemahisi, ka nikataun keil housil rendemien onak.”

Eksodas 33:19✧

¹⁶ Sakini, Ahi mul rie lat meatin keil musul enmahisien onen enges, ka romusiltei asa koa meatin keil ten out netan e vati vuo akilea avoumoni. ✧ ¹⁷ Koanek suval asa koa Ahi viteni min asuv houlu ten out Isip en Tus Votut vit, *“Inau nalinguk kovi asuv houlu keke nakilea matie lat keihoen onak vaka enuk keke hetetamenien ten isok kilea vaka vasi out en out netan.”* **Eksodas 9:16** ¹⁸ Sakini, mul en Ahi enges keke vatie lat isei keil ikur enmahisien onen, ka isei keil hesakin vatie hekeih keke avalong seseini. ✧

Ahi rie lat vurohien ka enmahisien musul rendemien onen

✧ **9:10:** Sen 25:21 ✧ **9:15:** Dut 32:4 ✧ **9:16:** Efes 2:8

✧ **9:18:** Eks 4:21; 7:3; 9:12; 14:4,17

19 Vahesa tai en kami vahiteni minau vahit, “?Munak Ahi enges mul rie lat isei hekur enmahisien onen ka isei helong seseini, hemukave Ahi kilea vahotini keke meatin sei mum romal-tei? ?Isei kilea vating koe asa koa Ahi ling kati?”
 20 ?Ka tuak, keik kovi isei keke kovasel vatal min Ahi? Veite koa meatin mumoni en tanhilhili sakras vasel mini vahit, “?Vensa komumonau mukok?” ✧ 21 Veni meatin koa mul mumon veite keil en tanhilhili kilea voumon keil vousil rendemien onen. Mul en kei munak en vati voumon hati tanhilhili vamai vahi veite valu, tai ten more ale keil ka tamun ten avong vasis. ✧

22 Ka koanik suval asa koa Ahi mumoni. Kei en vati vatie lat vurohien onen vaha kat tisaen ka voumon meatin keil availea en keihoen onen. Ka avaseini mal vinvin keke hou lin tei en meatin keil koa mumoni ven tisaen one, rendemien onen tetaveah ka mul vuli kat vurohien onen va kat keil. ✧ 23 Ka kei vuli kat vurohien onen vahothot eni keke kei vilelau en tahosien. Sakini, mutah tahosien en koakeil rie lat keil avakur enmahisien onen, veni kei sak mesein keil tuai avato vatal mini en muohien ten hetetamenien onen en out nesa. ✧ 24 Ka ir emun rovi koakeil enek, koa kei vise ir ran Siu keil ka ran koakeil emun arvitei Siu. 25 Koanik vi asa koa Ahi viteni ka en provet Hosea vit,

“Meatin keil koa ‘arvitei onak’

nihise revi keil en ‘meatin kati keil onak.’

Ka kei koa ‘envatien onak tovuol ien,’

nihise revi en ‘kei koa envatien onak mul ien.’ ”

Hosea 2:23

26 “Ka en out kati koa Ahi viteni min keil vit, ‘Kami mirvitei meatin keil onak,’

✧ 9:20: Aes 29:16; 45:9 ✧ 9:21: Ser 18:6 ✧ 9:22: Ser 50:25

✧ 9:23: Efes 1:3-12

*en out enek, ihise keil en 'ehon keil onen Ahi
koa moul.' ”* *Hosea 1:10*

27 Ka Aesea mun vit luvat tounah usil koakeil
ten out Isrel vit,
“Avaseini me-Isrel keil avi houlu asuval veien ten
atas,

Ahi houtut teis en keil.

28 Veni Ahi lei rahit usite onen meatin vasi keil en
out netan tuai ka, hekalah,
hesani min keil mahien vasi keil housil asa
koa kei lesi mal.” *Aesea 10:22-23*

29 Koanek suval asa koa Aesea viteni mulamu vit,
“Vahit Ahi Asuv ten keihoen vartie lattei en-
mahisien onen min ir ka varmaentei tei en
titiali keil orer avamoul avales,
ir rokilea rovamai rovasuval out Sodom vuo
out Komorah tuai koa vurohien onen Ahi
sakin meatin tovuol emun avato ien.” *Aesea
1:9*

*Pol vis min Ahi en usite onen Siu keil koa
asesein Iesu Kristo*

30 Sakini, rolesi keke koakeil arvitei Siu, koa
arsak vistei keke avamai avamal en meten Ahi,
keil varei arokoli ka akur maluen ka en sise
ten demkatien. ✧ 31 Ka me-Isrel keil koa asak
visi avamai avamal en meten vaka en sise ten
mengkatien keil, keil arkurtei. ✧ 32 ?Ka vensa
varei arkurtei maluen? Veni keil armusiltei sise
ten demkatien keke avahotini. Vuo, keil asak visi
avahotini vaka en asa koa amumonis. Ka sakini,
keil amusavoi en ahat koa Ahi lingi keke meatin
keil amusavoi eni. ✧ 33 Koanek suval koa Tus
Votut viteni usil Kristo vit,
“!Allesi! Naling ahat tai en out Saeon luhu en me-
Isrel keil keke isavoi eni ka imot.

Ka koakeil aling demkatien one eni, kei her-sakintei keil imemou.” *Aesea 28:16*✧

10

¹ O tuak ka ahinkuli keil, ek vati li mok keke Ahi houtut meatin kati keil onak. Ka lisenges namul navis keih mini en usite one. ² Nakilea mahiteni min kami keke me-Isrel keil e vati mok avousil kat Ahi, ka armumontei en sakien koa vi anatin koa Ahi rie lati min keil. ✧ ³ Ka veni keil areingeingen sise koa Ahi lingi keke meatin keil umai amal en meten, asak visi avoumon sise sav keke avakur maluen enek. Sakini, aling rendemien one keke avarmusiltei sise ten maluen koa Ahi mumoni tuai. ✧ ⁴ Veni Kristo sakin avong koa meatin keil asak visi avakur maluen vaka en mengkatien keil mai rokol keite teni. Sakini, kosa, koakeil aling demkatien one eni, keil varei umai amal en meten Ahi. ✧

Ahi mutut meatin vasi keil ka en sise ten demkatien enges

⁵ Mosis mutis selusien koanik usil mukave meatin kilea vama en meten Ahi ka en sise ten mengkatien keil vit, “*Koakeil vasi along kat selusien vasi ten mengkatien keil ekek imoul.*” *Levitikas 18:5* ✧

⁶ Ka en usite ten selusien koa vit usil mukave meatin keil akilea avamai avamal en meten Ahi ka en sise ten demkatien, Tus Votut vit, “*Keik konahistei en rendemien onom konahit, ‘?Isei hehina en out nesa keke vakuri?’*” *Duteronomi*

✧ **9:33:** Rom 10:11; 1Pit 2:6,8 ✧ **10:2:** Umen 22:3 ✧ **10:3:** Rom 9:31-32 ✧ **10:4:** Mat 5:17; Sion 3:18; Hib 8:13 ✧ **10:5:** Kal 3:12

30:12 Veni koanek suval koa e vat Kristo vamita ris en out netan keke vaselus usili. Ka kei mita tuai. ⁷ “*Vuo kovahisi kovahit, ‘?Isei hehita en out ten matien vakuri?’*” *Duteronomi 30:13* Veni koanek suval e vat Kristo vamea ris ran out ten matien keke vaselus usili. Ka kei mea moul eris ran matien tuai. ⁸ Ka asa koa Mosis viteni ekek, “*Selusien onen Ahi mul vesesal ven kami, mul tuai en ongomi ka tinomi.*” *Duteronomi 30:14*✧

Ka koanek vi selusien ten demkatien koa komai memul mevitehiteni. ⁹ Veni munak mivit leini en ongomi keke Iesu vi Asuv, ka mikur anatin eni en tinomi keke Ahi rali lati ran matien, Ahi houtut moulien onami. ¹⁰ Veni navong meatin tai kur anatin eni en tin, Ahi lesi mal tuai en meten. Ka navong vit leini en ongon, Ahi mutut moulien onen tuai. ¹¹ Veni Tus Votut viteni vit, “*Koakeil akur anatin en kei, tounah tovuol kilea vasakin keil avamemou eni.*” *Aesea 28:16* ✧ ¹² Koanik vit usil ir vasi. Veni, en meten Ahi, tounah tovuol vateisav en Siu keil ka koakeil arvitei Siu. Ahi vi vati Asuv etin onen meatin vasi keil, ka san tokolkatien koa mariso va min koakeil vasi avise ven kataunien. ✧ ¹³ Koanek suval Tus Votut viteni koa vit, “*Meatin vasi koa avise Iahova ven kataunien, kei houtut moulien one.*” *Soel 2:32*

¹⁴ ?Ka meatin keil akilea avahis Ahi ven kataunien hemukave munak arkultei veah anatin eni? ?Ka keil akilea avakur anatin eni hemukave munak arlongtei veah selusien usili? ?Ka keil akilea avalong selusien usili hemukave munak meatin tovuol vaha vahitehiteni min keil? ¹⁵ ?Ka meatin keil akilea avaha vahitehiten selusien enek hemukave munak meatin tovuol vasila lat

---

✧ **10:8:** Dut 9:4 ✧ **10:11:** Rom 9:33 ✧ **10:12:** Umen 10:34; 15:9

keil avaha? Koanek suval Tus Votut viteni koa vit, “*Navong meatin keil akur more longlongien, amaien one moreite mok.*” *Aesea 52:7*✧

¹⁶ Ka rovitei meatin vasi keil koa along kat more longlongien enek. Veni provet Aesea viteni mun vit, “*?Iahova, isei kur anatin en selusien onomai? Meatin tovuol.*” *Aesea 53:1* ✧ ¹⁷ Sakini, helamu, meatin tai heha hehitehiten more longlongien usil Iesu Kristo min meatin keil. Hevus, meatin keil akilea avalonge. Ka navong alonge, akilea avaling demkatien one en kei. ✧

¹⁸ Ka navis kami, “*?Mukave, vi anatin keke me-Isrel keil arlongtei more longlongien usil Kristo?*” Vuo, keil alonge tuai. Veni koanek suval Tus Votut viteni koa vit,

*“Rea one karahit out vasi,
ka longlongien keil one usil Ahi va rokol
meatin vasi keil en out netan.”* *Sam keil 19:4*

¹⁹ Navis ris kami, “*?Mukave, vi anatin keke me-Isrel keil arkileatei asa koa Ahi vit voumoni?*” Vuo akilea, veni Mosis mutisi keke Iahova varei viteni vit,

*“Inau nitokol kat koakeil arvitei meatin kati keil onak
keke vasakin kami, meatin kati keil onak,
mivahi elu eni.*

Anatin, numoni hetahos en kantri onen koakeil arkileatei inau.

En sise enek, nisakin kami, meatin kati keil onak, tinomi hetisa eni.” *Duteronomi 32:21*

²⁰ Ka Ahi vit kilea imok eni navong selus ka en provet Aesea vit,

---

✧ **10:15:** Neham 1:15; Efes 6:15 ✧ **10:16:** Sion 12:38 ✧ **10:17:** Sion 17:20

*“Koakeil arlei kattei nau, keil varei avotin nau.
Anatin, navothot enau min koakeil armultei
avahise inau.”* *Aesea 65:1*

²¹ Ka Ahi vit usil me-Isrel keil vit,
*“En avong vasi, namutelan hek keke makur revi
meatin keil onak.
Ka arlong kattei inau ka vatie keih ramat.”*
Aesea 65:2

11

*Longrasien onen me-Isrel keil sehen voiteh
keke Ahi voutut meatin vasi keil*

¹ Navis ris kami navit, “?Mukave, anatin keke
Ahi sesein meatin kati keil onen?” !Vuo, romuk-
teinek! Veni inau varei navi koan Isrel, nakistal
en ara onen Ebrahim, ka naka en mari vatiamal
onen Bensamin. ☆ ² Ahi rosesentei meatin kati
keil onen koa kei lei kilea en avong telamu keke
hetie lat keil avahi onen. Kami mikilea asa koa
Ilaetsa viteni en Tus Votut navong sel kutut kat
me-Isrel keil min Ahi vit, ☆ ³ “O Iahova, keil amu
vinvini provet keil vasi onom ka amu lin ahor ten
sanien votut keil onom. !Inau sasok namoul, ka
keil avit avouas inau mun mamat!” *1 King 19:10*

⁴ ?Ka asa suk Ahi vit kesi mini? Kei vit, “Inau
nakur koe meatin keil taosen oulu (7000) amoul
veah koa arvatei netan min ahi Baal.” *1*
King 19:18 ⁵ Ka en vati sise enek, en avong kosa,

Ahi rie lat meatin tei keil amules amusil more
envatien onen keke avousil kati. ☆ ⁶ Anatin,
Ahi rie lat meatin keil onen musil more envatien
onen, ka romusiltei asa koa amumoni. Veni
munak Ahi rie lat meatin keil avahi onen musil

☆ **11:1:** Plp 3:5 ☆ **11:2:** 1Saml 12:22; Sam 94:14 ☆ **11:5:**
Rom 9:27

asa koa amumoni, hermumontei mun housil more envatien onen. ☆

⁷ Sakini, rolesi keke houlu en me-Isrel keil alei kat sise keke akilea avamal en meten Ahi vaka ien, ka arvotintei. Vi vangi me-Isrel keil enges koa Ahi rie lat keil keke avahotini. Ka teisav en keil vasi, Ahi sakin ralinge mai vonhon en hisoen onen. ☆ ⁸ Koanek suval asa koa Tus Votut viteni koa vit,

*“Ahi sakin rendemien one matil,
ka rokol kosa, suval koa mete var ka ralinge
vonhon.” Duteronomi 29:4; Aesea 29:10*

⁹ Ka asuv houlu Deved viteni vit,

*“Ahi, kisakin marmari anien keil one hemai hehi
sakat koa hehuli kat keil.
Kisakin keil isavoi eni ka imot, ka kisa kesi
min keil mahien koa asani min mesav keil.*

¹⁰ *Kisakin mete hevar keke asakras avalele,
ka kumon keil ilonge hetisa hesuval avi slev
keil koa eisile mah lisenges ven umen keil
takeih koa amumoni.” Sam keil 69:22-23*☆

¹¹ Navis kami eris navit, “?Mukave, navong me-Isrel keil amusavoi, keil umot vasi varei keke asakras avamea ris?” !Vuo, romukteinek! Ka veni keil amusavoi, Ahi va voutut koakeil arvitei Siu vasakin Siu keil avahi elu en keil. ☆ ¹² Ka tounah koa Siu keil amum tisa eni mumon sise keke meatin keil vasi ten out netan akilea avales tokolkatien onen Ahi. Anatin, longrasien one sakin koakeil arvitei Siu akilea avahilelau en tahosien onen Ahi. Ka munak koanek anatin, navong me-Isrel vasi keil koa Ahi rie lat keil imai

☆ **11:6:** Kal 3:18 ☆ **11:7:** Rom 9:31 ☆ **11:10:** Sam 35:8

☆ **11:11:** Umen 13:46; Dut 32:21; Rom 10:19

ikur demkatien one, tokolkatien koa meatin vasi keil ikuri hemariso vis hemariso mok.

Ahi sakin koakeil arvitei Siu avahi meatin keil kati onen

¹³ Ka en avong etin ekek, ek vati maselus min kami koa mirvitei Siu. Ahi rie lat inau navi eiloheh tai onen vat min kami, ka namul nasi nau ven umen onak. ¹⁴ Vaheša asa koa namul namumoni ral min kami vasakin meatin kati keil onak avahi elu. Veni, hemukonek, vaheša tei en keil ihiles ka Ahi houtut moulien one. ¹⁵ Navong Ahi sesein me-Isrel keil, meatin keil houlu ten out netan koa armaltei en meten mulamu, kei mai lele tahos en keil. ?Ka hemukave suk navong Ahi hekur ris meatin kati keil onen? !Hesuval koakeil umatmat imoul eris ran matien!

¹⁶ Navong meatin viles pulaoa, ka, mulamu, mumon veret eni ka sani vi sanien votut min Ahi, veret koa kei houmoni hekatau, kei mun hehi votut.* Ka navong meatin tai ring koe vatiai tai vahi onen Ahi, angoite ka heite keil emun teni ihi onen.† ☆

¹⁷ Me-Isrel keil asuval angoite keil ten vati olip tai, ka Ahi kum vulvul tei en keil. Evus, va lei kat angoi olip sav keil ten eivorohus ka sosor en keil umai akur vulie. Sakini, kosa, kami koa mirvitei Siu, mimul mikur tokolkatien onen Ahi suval mivi me-Isrel keil kati. ☆ ¹⁸ Sakini,

---

* **11:16:** En saken enek, me-Isrel keil avi meatin votut onen Ahi veni avu keil one telamu avi meatin votut keil onen. † **11:16:** En vati saken enek, vati avu telamu onen Siu keil koa Ebrahim, Ahi ring koe vi meatin kati onen. Sakini, koakeil akistal en ara onen emun avi meatin kati keil onen. ☆ **11:16:** Nam 15:17-21; Neh 10:37; Esek 44:30 ☆ **11:17:** Efes 2:11-19

minandem maentei Siu keil koa Ahi sesein keil ka kum vulvul keil suval avi angoite keil. ?Mimul mivasi kami vensa? Kami mivi angoite enges koa mirkatauntei vatte. Vatte keke mul kataun kami.
☆

¹⁹ Ka vahesa tai en kami hehiteni minau hehit, “Ka Ahi rie lati keke envatien onen mul en komai koa mirvitei Siu, veni kum vulvul en Siu keil koa along rasi vasakin ahho val keke vasosor en komai mevaktur vulie.” ²⁰ Koanek vi anatin. Ahi kum vulvul en keil veni arlingtei demkatien one en Kristo. Ka kami mimul en vatte enek veni miling demkatien onami mul ien. Ka minavuttei kami. Hetahos imok mihemetau ka mihelei kat revu kami. ☆ ²¹ Veni munak Ahi kilea vakum vulvul en me-Isrel keil ran vatte koa avi angoite keil kati teni, hemaes keke hecum vulvul en kami mun.

²² Sakini, mihendem vis usil tahosien ka vurohien onen Ahi. Veni kei mumoni keih en Siu keil koa umot tuai, ka kei mumoni tahos min kami koa mirvitei Siu. Ka kami mihel miheles tahosien onen munak mihehi anatin eni. Ka munak mirvitei mun anatin eni, kei hecum vulvul kami mun mihehaha. ☆ ²³ Ka munak Siu keil ihiles ka iling demkatien one en Kristo, Ahi kur keihoen vasosorin en keil eris aval en vulie kati. ²⁴ Kami koa mirvitei Siu, mulamu mimul soutin ran Ahi ka kei kur revu kami mivi onen. Misuval angoi olip keil ten eivorohus koa kei sosorin en kami en vati olip koa kei mul lei kat revu en ah osen. Ka munak kei kilea voumon koanek en kami, hemaes eni keke hekur angoi olip keil kati ten

---

☆ **11:18:** Sion 4:22 ☆ **11:20:** Rom 12:16 ☆ **11:22:** Sion 15:2,4; Hib 3:14

vatte enek koa mul en ah osen ka hesosorin en keil eris en vulie kati.

*Ahi en hemahis me-Isrel keil ka hekur ris keil
ihi meatin keil onen*

²⁵ Tuak ka ahinkuli keil, ek vati mivailea en lingkatien suai tai koa Ahi mul vothot eni keke minahasitei kami minahit mivi meteisau imok. Ahi varei sakini houlu en me-Isrel keil tine keih. Ka tine hekeih hemukonek hetokol avong koakeil arvitei Siu imai iapil en meatin keil onen Ahi ka hevinvin en asa koa Ahi ling kati tuai. ✧ ²⁶ Ka hevus, Ahi houtut me-Isrel keil vasi hesuval koa viteni tuai en Tus Votut vit,

“Meatin ten mututien heka en out Saeon

*ka hekulat tisaen vasi keil ran koakeil akistal
en ara onen Siekob.”* *Aesea 59:20*✧

²⁷ *“Ka numon hatkatien takeih onak hetal min
meatin keil onak
keke nikulat tisaen keil one.”* *Seremaea
31:33-34*✧

²⁸ Veni en vat kami mivalong more longlongien, Ahi mai vi vativieh en me-Isrel keil koa tine keih. Ka veni Ahi mul mundem usil avu telamu keil one, envatien onen mul veah en Siu keil.

²⁹ Anatin, envatien onen mul veah en me-Isrel keil veni tounah tovuol kilea vahiles rendemien onen Ahi usil koakeil kei rie lat keil vuo usil koakeil vat kati vatokol kat keil.

³⁰ Mulamu, kami koa mirvitei Siu keil milong ras Ahi. Ka kosa, Ahi rie lat enmahisien onen min kami veni Siu keil amul alonglong ras.

³¹ Sakini, longrasien one sakini enmahisien onen Ahi emai en moulien onami vatie lati keke kei en mul mahis ris keil. ³² Veni Ahi en vati vatie

✧ **11:25:** Rom 12:16; Luk 21:24; Sion 10:16 ✧ **11:26:** Sam 14:7

✧ **11:27:** Aes 27:9

lati keke meatin vasi keil amul en sakat ten longrasien. Veni, hemukonek, kei kilea vatie lat enmahisien onen min keil vasi. ☆

³³ !Navati lat isen Ahi! Kei vilelau en tahosien, meteisauen, ka ileilien. ?Isei kilea vailea vasin rendemien onen? Tahosien koa rie lati min meatin keil ka sakien keil koa kei mumoni min keil, rosakras rovailea vensa mumoni mukonek.

☆ ³⁴ Koanek suval koa Tus Votut viteni vit,

“?Isei kilea en rendemien onen Iahova?

?Isei kilea vahit luvat sise mini?”

Aesea

40:13☆

³⁵ “?Isei kilea vasan sanien tai mini,

koa hesakin Ahi hesa kesi mini?” *Siob 41:11*

³⁶ Veni tounah vasi keil koa amul aka ven Ahi, amul en hen, ka amul keke avahati lat isen.☆

Anatin, rehehati lat Ahi koa hetetamenien onen mul lises ka lisenges. Anatin.

12

Navong rokapil ral min Kristo, romai rovi hati usiven keil onen koa romum vituai

¹ Sakini, tuak ka ahinkuli keil, veni Ahi rie lat mari enmahisien min ir vasi, napeah kami keke mihesa vasin moulien onami hesuval sanien votut tai onami min Ahi. Ka sanien votut enek hermattei. Vuo, hemoul heles. Anatin, mihesan kami keke mihoum mini ka mihoumon tounah vasi koa kei hesi veni. Anatin, mihesan kami min Ahi, veni koanek vi sakien keil mal koa miheha netan mini heka ien. ☆

² Minaleisungeintei sakien keil onen koakeil ten

☆ **11:32:** Kal 3:22; 1Tim 2:4 ☆ **11:33:** Aes 45:15; 55:8

☆ **11:34:** Siob 15:8; Ser 23:18; 1Kor 2:16 ☆ **11:36:** 1Kor 8:6

☆ **12:1:** Rom 6:11,13; 1Pit 2:5

out netan ekek, ka mihemaen Ahi hehiles tinomi neim ka houmon rendemien onami hemai hehi heite hau. Hesakini, kami mikilea mivailea rendemien onen Ahi ka asa en vat kami mivoumoni. Anatin, miheilea asa koa tahos, asa koa kei si veni, ka asa koa mal en meten. ✧

³ Ahi rie lat more envatien onen minau navong rie lat nau mahi eiloheh tai onen. Sakini, naviteni min kami vasi keke minandemtei minahit kami mivi hetetamen imok mulin asa koa mal en meten Ahi. Ka mihelei kilea en kami en sakien koa mal housil demkatien ka umen koa Ahi san retai eni min kami vasi. ✧ ⁴ En aver, hati usiven keil houlu amul ien, ka keil vasi amul amumon umen tateisav keil. ✧ ⁵ En vati sise enek, avaseini ir rovi houlu, navong rokapil ral min Kristo, romai rovi aven koa tanges. Anatin, romul rokapil ral min ir eris suval hati usiven houlu amul akapil vituai en aven koa tas. ✧ ⁶ Ka Ninin Votut san retai en sanien tateisav keil min ir. Sakini, rehoum hetal min sanien keil orer housil more envatien koa Ahi rie lati min ir. Munak kokur sanien keke kovahit luvat selusien onen Ahi, kumoni housil demkatien koa kokuri. ✧ ⁷ Munak kokur sanien keke kovakataun meatin sav keil, kikataun keil. Munak kokur sanien keke kovahisein meatin keil, kihisein keil. ⁸ Munak kokur sanien keke kovasel kat meatin keil, kisel kat keil. Munak kokur sanien keke sien mul enuk navong kosan tounah vakataun meatin sav, kisani min keil. Munak kokur sanien keke kovahi metai onen meatin keil onen, kum hekeih eni lisenges. Ka munak kokur sanien keke em

---

✧ **12:2:** Efes 4:23; 5:10,17 ✧ **12:3:** 1Kor 12:11; Efes 4:7

✧ **12:4:** 1Kor 12:12 ✧ **12:5:** 1Kor 12:27; Efes 4:25 ✧ **12:6:** 1Kor 12:4-11; 1Pit 4:10-11

vamahis meatin sav keil, em hemahis keil hetal min sien. ☆

Selkatien keke rehoumon tounah vasi housil rendemien ten envatien

⁹ En tounah vasi mimumoni, mihoumoni housil rendemien ten envatien koa vi anatin. Sakien koa tisa, mihelokoveini. Ka sakien koa tahos, koanek mihehuli kati hel en kami. ☆

¹⁰ Emi hehathat kami hesuval mivi vatiamal tas, ka mihesak visi mok mivatie lat sakien ten houhouen min kami eris. ☆

¹¹ Mihemarrir en umen vasi keil onami ka minamaentei avemi namah. Anatin, mihoum min Ahi Asuv hetal min rendemien vasi. ☆ ¹² Mihesi kami lisenges veni mikilea keke desien onami vi anatin. Mihelomal hekeih navong mivisu en sakvisien keil. Ka mihikiti mihehis min Ahi en avong vasi. ☆

¹³ Navong meatin sav keil onen Ahi atamurei en tounah, mihesan asa koa mikilea mivasani keke mivakataun keil eni. Ka navong miles heou keil, mihekur revi keil en teim onami. ☆

¹⁴ Mihehis min Ahi keke hetokol kat koakeil amul asan mahien min kami ven demkatien onami. Anatin, mihehisi hetokol kat keil, hervitei keke hesesenda en keil. ☆

¹⁵ Mihesi kami hetal min koakeil asi keil, ka mihouai hetal min koakeil amuai. ☆ ¹⁶ Miheto hetahos hetal min Kristin sav keil hetal min rendemien keke miv-invin enges en meten Ahi. Minandemtei minahit mivi hetetamen imok en keil ka meteisauen

☆ **12:8:** 2Kor 9:7 ☆ **12:9:** 1Tim 1:5; 1Pit 1:22; Amos 5:15

☆ **12:10:** 2Pit 1:7; Plp 2:3 ☆ **12:11:** Umen 18:25; Rev 3:15

☆ **12:12:** 1Tes 5:17 ☆ **12:13:** Hib 13:2 ☆ **12:14:** Mat 5:44;

Luk 6:28; Umen 7:60; 1Kor 4:12 ☆ **12:15:** Sam 35:13

onami mariso mok en keil. Vuo, mihemaen rendemien onami heha netan. ✧

¹⁷ Navong meatin tai mumon tounah koa tisa min kami, minasa kestei natal tounah koa tisa mini. Mihesak visi mihoumon asa koa meatin vasi keil amundemi avit tahos. ✧ ¹⁸ Mihoumon tounah vasi koa mikilea mivoumoni keke mivato vatahos en tomat vatal min meatin vasi keil. ✧ ¹⁹ Tuak ka ahinkuli keil, minasa kestei varej tounah tisa koa meatin mumoni min kami. !Vuo! Mihemaen Ahi hevuroh kat meatin enek en usite onami. Veni Tus Votut viteni vit, *“Inau, Iahova varej, naviteni keke nisa kes asa koa amumoni. Anatin, inau nisakin keil ian heite ten sakien tisa keil one.”*

Duteronomi 32:35 ✧ ²⁰ Sakini, mihoumoni hesuval koa Tus Votut viteni koa vit, *“Munak vativieh keil onami amai kat keil, mihehengan keil. Ka munak maroro kat keil, mihesan tounah min keil imuni. Veni hemukonek, sakien onami hesakin keil imemou ka ihiles.”*

Proveb 25:22 ✧ ²¹ Minamaentei sakien tisa onen meatin sav keil anasakin kami mun minoum natisa. Hetahos imok mihevae lin koakeil amumoni tisa en kami hetal min sakien tetahos keil.

13

Selkatien keke rovalong kat hetetamen keil veni Ahi varej ling keil en vulie

¹ Mal keke meatin vasi keil onen Ahi ilong kat hetetamen keil ten kavmen, veni Ahi maen hetetamen vasi keil akur keihoen one ka kei

✧ **12:16:** Rom 15:5; Pro 3:7; Aes 5:21; Rom 11:20 ✧ **12:17:** 1Tes 5:15; Pro 3:4 ✧ **12:18:** Mak 9:50; Hib 12:14 ✧ **12:19:** Lev 19:18; Mat 5:39; Rom 13:4; 2Tes 1:6-7; Hib 10:30 ✧ **12:20:** Mat 5:44

varei ling keil amul en vulie. ☆ ² Meatin koa sesein hiasuvien onen hetetamen keil mul sesein asa koa Ahi ling kati. Ka koakeil amumoni amul aleh mahien en keil sase eris. ³ Veni koakeil amumon sakién keil tetahos asakras avametaun hetetamen keil ten kavmen. Vi koakeil enges koa amumon sakién tatisa keil koa ametaun keil. Sakini, munak emi rovattei mivametaun hetetamen keil enek, mihoumon asa koa hetahos. Hesakini, keil ilele hetahos en kami. ☆ ⁴ Veni Ahi ling hetetamen keil ten kavmen avahi meatin keil toumien onen vakataun kami. Ka munak mimum tisa, mal keke mihemetaun keil, veni keihoen koa Ahi lingi en he keke avasan mahien min meatin keil one vi anatin. Anatin, keil amum musil rendemien onen Ahi ka amul asan mahien min koakeil amum tisa. ☆ ⁵ Veni koanek anatin, mal keke mihelong kat hetetamen keil ekek ten kavmen, roviteis veni mimetaun mahien koa akilea avasani, ka veni mikilea emun keke sakién enek mal en meten Ahi.

⁶ Sakini, mal keke mihehul takis keil onami min hetetamen keil veni amul amumon umen one suval koa avi meatin toumien keil onen Ahi. ⁷ Anatin, mihehul vasin asa koa mal keke avakuri. Mihehul takis min hetetamen keil teni, ka mihehul takis ten tounah koa meatin sav avuli ran kami min hetetamen keil teni. Ka mihetie lat houhouen min keil vasi. ☆

Selkatien keke meatin keil onen Ahi um housil sakién ten envatien

⁸ Mihehul vasin asa koa mal ka minoumontei kaon en meatin sav keil. Kaon tanges koa

---

☆ **13:1:** Taet 3:1; Pro 8:15; Sion 19:11   ☆ **13:3:** 1Pit 2:13-14; 3:13   ☆ **13:4:** Rom 12:19   ☆ **13:7:** Mat 22:21; Mak 12:17; Luk 20:25

mal keke hel lisenges, sakien koa mirie lat envatien min kami eris. Veni munak mirie lat sakien ten envatien min meatin sav keil, suval mimul milong kat mengkatien vasi keil onen Ahi.

✧ ⁹ Mengkatien keil onen Ahi asuval koanek: *“minakurtei ahin vuo meatin onen hanu sav, minouastei meatin namat, minahenantei tounah onen meatin sav, ka envatien onami nalentei tounah onen meatin sav.”* *Eksodas 20:13-17*

✧ Ka mengkatien savsav vasi keil emun amul en mengkatien tas ekek koa vit, *“Envatien onom hel en meatin sav keil hesuval koa keik em vat keik eris.”* *Levitikas 19:18*

✧ ¹⁰ Munak emi vat meatin sav keil, misakras mivoumon tounah vatisa min keil. Sakini, envatien vi sise koa mikilea mivalong kat vasin mengkatien keil koa Ahi sani. ✧

¹¹ Anatin, mihousil sakien ten envatien veni avong koa Ahi houtut ir mai vesesal. Sakini, mihele ran matilien onami veni mikilea keke, kosa, avong koa Ahi houtut ir vesesal imok en avong koa rokur rohtoh en demkatien orer.

✧ ¹² Anatin, vongien koa taveah vesesal vavus ka meneai mul mai ke. Sakini, rehelokovein sakien keil ten mankoli, ka rehesin en ir en sakien tetahos keil ten meneai suval koa avi eisin tavaeen orer. ✧

¹³ Rehelekat revi en sakien keil orer keke amal vinvin ven meatin keil koa amul amual en meneai. Ronoumontei ale keil tatisaso vuo ronamunmuntei, ronoumontei natisa natal min hanu sav koa rortetalihetei vatal

---

✧ **13:8:** Kal 5:14; 1Tim 1:5 ✧ **13:9:** Dut 5:17-19,21; Mat 19:18

✧ **13:9:** Mat 5:43; 19:19; 22:39; Mak 12:31; Luk 10:27; Kal 5:14;

Tiem 2:8 ✧ **13:10:** Mat 22:40 ✧ **13:11:** Efes 5:14; 1Tes 5:6-7

✧ **13:12:** 1Sion 2:8; Efes 5:11

mini, vuo ronoumontei sakien koa tisa en aver, ka ronasetei vuo ronahi elutei en meatin sav keil. ☆ ¹⁴ Ka hetahos imok keke mihekur suvalien onen Asuv Iesu Kristo, ka minamaentei mun sakien tisa keil ka envatien keil ten out netan analeh rendemien onami.☆

14

Selkatien keke ronalei rahittei usite onen Kristin sav keil

¹ Mihekur revi koakeil amemerau en demkatien one avalah ruai vatal min kami. Ka minasak vistei minalei rahit usite one usil asa koa amundemi avit Ahi maen keil avoumoni en moulien one. ☆ ² Tei en meatin keil koa akur demkatien akur anatin keke Ahi maen keil avaan anien vasi. Ka tei en meatin keil koa demkatien one memeraus akur anatin keke Ahi romaentei keil avaan vuseri. ☆ ³ Koakeil akan tounah vasi analei vinitei meatin koa sakras vani. Ka koakeil arkantei vuseri analei rahittei usite onen meatin tai koa kan tounah vasi anahit kei mul mum tisa, veni Ahi kuri tuai vi meatin onen. ☆ ⁴ ?Kami mivi isei keke mivalei rahit usite onen meatin toumien onen meatin sav? Vi asuv kati onen koa helei rahit usite onen ka hehiteni keke mum mal vuo romaltei en meten. Ka Ahi Asuv helesi keke mal veni kei kilea voumoni vamai vama en meten. ☆

⁵ Tei en meatin keil amundemi keke avong tai vi hetetamen imok mulin avong sav keil. Ka teisav en meatin keil amundemi keke avong vasi keil vatte tas. Ka tetai en meatin keil heling rendemien onen keke asa mal voumoni

---

☆ **13:13:** Luk 21:34; Efes 5:18 ☆ **13:14:** Kal 3:27 ☆ **14:1:** Rom 15:7 ☆ **14:2:** Sen 1:29; 9:3 ☆ **14:3:** Kol 2:16 ☆ **14:4:** Mat 7:1; Tiem 4:11-12

en meten Ahi. ☆ 6 Koakeil aling lat avong tai vi hetetamen imok en avong sav, amumoni keke avahouhou min Ahi Asuv eni. Koakeil akan tounah vasi amumoni keke avahouhou min Ahi Asuv, veni asan masmasien mini ven anien enek. Koakeil akan teis en anien keil amumoni keke avahouhou min Ahi Asuv, ka keil emun amul asan masmasien ven anien enek. 7 Ir rormoultei keke rovousil kat asas koa er vati rovoumoni. Ka musil rendemien koanek, rormattei vousil asa koa er vati vakur out. 8 Veni munak romoul, romoul keke rovousil kat asa koa Asuv en vati. Ka munak rehemat, rehemat housil asa koa Asuv en vati vakur out. Sakini, avaseini romoul vuo rumat, ir rovi onen Asuv. ☆ 9 Veni Kristo emat ka moul eris ran matien keke vahi Asuv onen koakeil amoul ka koakeil umat.

10 ? Sakini suk, kami koa mirkantei vuseri, vensa mimul milei rahit usite onen meatin sav keil mivit amumoni tisa? ?Ka kami sav koa mikan tounah vasi, vensa milei vini tuomi keil ten demkatien ven rendemien koa akuri? Veni ir vasi rehelomal en meten Ahi keke kei helei rahit usite orer. ☆ 11 Veni Tus Votut viteni vit,

“Iahova viteni vit,

‘Suval vi anatin keke inau navi Ahi koa namoul,

vi anatin emun keke meatin vasi imai itetengeiril minau,

ka isan masmasien minau.’ ” Aesea 45:23 ☆

12 Sakini suk, vi anatin keke tetai en ir heha hehit kes usite onen min Ahi housil tounah vasi koa kei mumoni. ☆

☆ 14:5: Kal 4:10 ☆ 14:8: Luk 20:38; Kal 2:20; 1Tes 5:10

☆ 14:10: Mat 25:31-32; Umen 17:31; 2Kor 5:10 ☆ 14:11: Aes 49:18; Plp 2:10-11 ☆ 14:12: Kal 6:5

Selkatien keke ronoumonteï Kristin sav keil anamot en tisaen

¹³ Sakini, ronalei rahittei mun usite onen Kristin sav keil. Ka minoumonteï etai tounah koa kilea vasakin tuomi tai en demkatien nasavoi vuo namot en tisaen. ¹⁴ Veni nakilea keke nakapil vituai ral min Asuv Iesu, nakilea emun keke anien tovuol vasakinau marmutoteï en meten Ahi. Ka munak meatin tai kur anatin eni keke anien tai sakin kei mai romutoteï en meten Ahi, hehi anatin keke hesakini hemai hermutoteï. ✧ ¹⁵ Munak asa koa mimul mikani mul sakin meatin sav tai longe tisa, sakien onami romusiltei mun sakien ten envatien. ! Minamaenteï anien koa mimul mikani napurun meatin tai koa Kristo mat vinati! ✧ ¹⁶ Sakini, avaseini mikilea keke tounah tai tahos mivakuri, minoumonteï munak tounah enek kilea vapurun meatin sav tai keke anaselus natisa kat kami. ✧ ¹⁷ Veni rorrie lattei hiasuvien onen Ahi en moulien orer vaka en asa koa rokani vuo romuni. Vuo, rorie lati ka en sakien ten maluen, sakien koa roro tahos en tomat ral min meatin sav, ka sakien ten sien koa Ninin Votut mul sani min ir. ¹⁸ Ka navong meatin tai mumon sakien keil enek veni musil Kristo, Ahi hesi veni ka sakien onen hemal en meten meatin sav keil emun.

¹⁹ Sakini, lisenges, reheling rendemien orer keke rehoumon vati sakien keil koa asakin meatin keil aro vituai en tomat, ka koa mul kataun meatin sav keil avakeih tamun en demkatien one. ✧ ²⁰ Mihelei kati keke asa koa mimul mikani napurunteï asa koa Ahi mumoni

---

✧ **14:14:** Umen 10:15; Taet 1:15 ✧ **14:15:** 1Kor 8:11-13

✧ **14:16:** Taet 2:5 ✧ **14:19:** Rom 12:18; 15:2

en moulien onen meatin sav. Anatin keke anien vasi keil tahos taanien en meten Ahi. Ka romaltei keke mivan tounah tai koa kilea vasakin meatin sav tai vamot en tisaen. ²¹ Sakini, mal imok keke minakurtei vuseri, uaen, vuo tounah sav keil koa kilea vasakin tuomi keil avasavoi en tisaen. ✧ ²² Asa koa demkatien onom maenuk keke kovoumoni, koanek mul en keik ral min Ahi. Tokolkatien onen Ahi hel en koakeil akilea keke tounah koa amumoni mal en meten. ²³ Ka munak rendemien onen meatin tai roro kattei ka langlango usil asa tahos keke voumoni, ka kei mul kan tounah koa rokileatei mal keke vani, Ahi hesan mahien mini, veni asa koa mumoni romusiltei demkatien koa kei kuri. Anatin, sakien keil koa meatin tai mumoni koa romusiltei demkatien onen vi tisaen.✧

15

Selkatien keke rehendem usil meatin sav keil helin ir

¹ Ir, Kristin keil koa rokeih en demkatien orer, tahos imok rehekataun Kristin keil koa amemerau en demkatien one koa amundemi avit tounah houlu kilea vasakin keil avarmaltei en meten Ahi. Mal keke rehekataun keil avahous measien one, ka rehermundemteis usil ir. ² Anatin, tetai en ir rehendem usil tuer keil en demkatien, ka rehoumon tounah keil enges koa kilea vakataun keil, vasakin keil avasi keil eni, ka vasuv kat demkatien one. ✧ ³ Veni Kristo emun romundemteis usil kei. Kei mumoni suval koa Tus Votut viteni vit, “*O Ahi, selusien keil tatisa koa amul aviteni va katuk, suval koa amumoni va*

✧ **14:21:** 1Kor 8:13 ✧ **14:23:** Taet 1:15 ✧ **15:2:** Rom 14:19; 1Kor 9:19; 10:24,33

kat inau.” *Sam keil 69:9* ⁴ Tounah vasi koa amutisi en Tus Votut mulamu, amutisi vahisein ir ten kosa. Anatin, amutis tounah enek vasuv kat desien orer keke tiner vataveah ka vahati lat rendemien orer. ☆ ⁵ Ka vi Ahi koa sakin ir rokilea rovahuli kat tiner ka koa mul vati lat rendemien orer. Sakini, navisi keke hesakin kami miheto vituai hetahos en tomat hesuval koa Iesu Kristo emun mumoni. ⁶ Hesakini, kami vasi mihehati lat vituai en isen Ahi koa vi Tamen Iesu Kristo, Asuv orer.

More longlongien usil Iesu Kristo vi onen Siu keil ka onen koakeil emun arvitei Siu

⁷ Sakini, veni Iesu Kristo kur revī kami mivi onen, kami mun mihekur revī Kristin savsav keil hesuval avi tuomi ka ahinami keil en demkatien vasakin koakeil ilei ihati lat isen Ahi koa hetetamen imok. ☆ ⁸ Veni naviteni min kami keke Kristo mai vi meatin takataunien onen Siu keil vasakin tounah keil koa Ahi vat kati min avu keil one telamu vamai vahi anatin. ☆ ⁹ Ka en sise enek, Iesu sakin koakeil emun arvitei Siu keke akilea avamasmas Ahi ven enmahisien koa rie lati min keil. Koanik suval asa koa Tus Votut viteni koa vit,

“Sakini, inau nihitehit usil tahosien onom min koakeil arvitei Siu, ka nihati lat isom hetal min masmasien.” Sam keil 18:49☆

¹⁰ En out sav viteni vit,
“!Kami koa mirvitei Siu, mihesi kami hetal min meatin keil onen Ahi!” Duteronomi 32:43

¹¹ Ka en out sav tamun viteni vit,
“Kami vasi koa mirvitei Siu, mihemasmas Iahova.

☆ **15:4:** Rom 4:23-24; 1Kor 10:11 ☆ **15:7:** Rom 14:1 ☆ **15:8:** Mat 15:24; Maek 7:20; Umen 3:25 ☆ **15:9:** Rom 11:30; 2Saml 22:50

*!Anatin, meatin vasi keil, mihemasmasi!”
Sam keil 117:1*

¹² Ka en avong tamun, provet Aesea vit luvati vit,
“Meatin tai koa heka en vatiamal onen asuv houlu
Deved hekistal hemai.

*Kei hemai helosil kat koakeil arvitei Siu,
ka keil iling desien one eni.” Aesea 11:10**

¹³ Navisi keke Ahi, koa romul roling desien
orer mul ien, hesakin kami mihehilelau en sien
vasi keil ka miheto en tomat ven demkatien koa
mikuri. Navisi houmoni vasakin desien onami
eni hemai hekeih imok heka en keihoen onen
Ninin Votut en moulien onami.

*Pol vit usil umen onen ral min koakeil arvitei
Siu*

¹⁴ Tuak ka ahinkuli keil, inau nakilea keke
kami mivilelau en tounah keil tetahos, mivilelau
en ileleien vasi keil, ka mikilea mivahisein kami
eris. ¹⁵ Ka en leta koanik, nasel kat kami
keih usil tounah tei keke masisil eni min kami.
Ka namumoni mukonek veni Ahi, koa rie lat
more envatien minau, san mormore umen enek
minau. ✧ ¹⁶ Kei ling nau mahi meatin toumien
onen Iesu Kristo keke moum vatal min koakeil
arvitei Siu. Anatin, namum ral min keil suval
navi pris tai onen Ahi keke mahitehiten more
longlongien onen min keil, ka nasan moulien
one mini suval sanien votut tai vaha mini. Veni
kei rie lat keil avahi onen navong san Ninin
Votut min keil. ✧ ¹⁷ Ka veni nakapil vituai ral
min Iesu Kristo, nakilea mahasi nau ven umen
koa namumoni ven Ahi. ¹⁸ Ka nihasi nau en
tounah keil enges koa Kristo mumoni ka enau

✧ **15:12:** Rev 5:5 ✧ **15:15:** Rom 1:5; 12:3 ✧ **15:16:** Rom
11:13; Plp 2:17

koa mulamun koakeil arvitei Siu avalong kat Ahi. Iesu mumon koanik ka enau ral min selusien ka umen keil, ✧ ¹⁹ ral min keihoen ten merikel ka metai sav keil, ka ral min keihoen onen Ninin onen Ahi. Sakini, nuva namum en out vasi keil keke mahitehiten vasin more longlongien usil Kristo min meatin keil, en out Serusalem va soutin rokol provins ten out Ilirikam. ²⁰ Lisenges, ek vati maha mahitehiten more longlongien enek en out keil koa meatin keil arlongtei veah usil Kristo eni. Namumoni mukonek veni ek rovattei maha moum en out koa meatin sav tai mul mum ien tuai. ✧ ²¹ Koanek musil asa koa Tus Votut viteni navong vit,

*“Keil ilei kilea en kei koa arlongtei veah usili,
ka indem kilea suk tounah keil areingeingeni
veah mulamu.”* *Aesea 52:15*

Pol vit usil rendemien onen keke vaha vasao en Kristin keil en out Rom

²² Ka milesi keke, avaseini ek vati masao en kami, avong houlu, tounah keil ring koe nau. ✧ ²³ Ka kosa, nalesi keke namum vasi umen onak en out keil ekek. Sakini, namul namumon rendemien onak keke mahat masao en kami en out Rom suval ek vati mok moumoni tuetin tuai. ²⁴ Anatin, ek vati keke masao en kami en sise onak maha en kantri ten out Spen. Namundemi keke mato vatal min kami ten avong havivis. Hevus, mikilea mivakataun nau en sise onak keke maha. ✧

²⁵ Ka keitinek, namul nasak mesein nau maha en out Serusalem keke makataun meatin keil

---

✧ **15:18:** 2Kor 3:5 ✧ **15:20:** 2Kor 10:15-16 ✧ **15:22:** Rom 1:10-13 ✧ **15:24:** 1Kor 16:6

onen Ahi ekonek. ☆ 26 Ven sios keil en provins keilu ten out Masedonia ka Akea asi keil avasan he vakataun meatin keil onen Ahi en sios keil en out Serusalem koa atamurei en tounah. ☆ 27 Anatin, tine si avoumoni, ka koanek mal veni suval koa asa kes tounah min keil. Veni Siu keil asan tounah ten demkatien koa Ahi rokol kat keil eni min koakeil arvitei Siu. Sakini, mal keke koakeil arvitei Siu isan hati mani koa Ahi rokol kat keil eni vakataun Siu keil. ☆ 28 Navong num vasin umen koanik ka nisa lat mani keil vasi koa aso ruaini ven keil, niha suk en out Spen. Ka en sise onak, nihat nisao en kami. 29 Ka navong nimai ven kami, nakilea keke nimai hetal min tokolkatien vasi onen Kristo keke masani min kami.

30 Tuak ka ahinkuli keil, veni rokapil vituai ral min Iesu Kristo, Asuv orer, ka veni envatien onen Ninin Votut mul en ir, napeah kami keke miheapil en hisien min Ahi hetal minau en usite onak. ☆ 31 Mihehis keke Ahi heting koe moulien onak ran hen meatin keil en provins ten out Sudea koa arkurtei anatin en Iesu. Mihehis emun keke umen koa numoni en out Serusalem hemal en meten meatin keil onen Ahi ekonek. 32 Mihehis hemukonek hesakini, munak housil envatien onen Ahi, nihat nisao en kami hetal min sien ka reheto vituai keke nilonge hetahos en vituaien orer. 33 Ka inau navisi keke Ahi, koa vi vatte ten tomat, heto hetal min kami vasi. Anatin.

☆ 15:25: Umen 19:21; 20:22 ☆ 15:26: 1Kor 16:1; 2Kor 8:1; 9:2,12 ☆ 15:27: Rom 9:4; 1Kor 9:11 ☆ 15:30: 2Kor 1:11; Plp 1:27; Kol 4:3; 2Tes 3:1

16

Pol viten more min meatin keil onen Ahi en mari taon ten out Rom

¹ Navit mahit kilea min kami usil more ahinkuli orer koa isen Fibi. Kei mul mum en sios ten out Kengkria. ² Navong hemai ven kami, mihekur revi en isen Asuv hesuval koa mal meatin keil onen Ahi avoumoni. Ka navis kami mihekatauni en usite vasi keil koa kei tamurei eni, veni kei kataun meatin keil houlu, ka kataunau mun.

³ Mihiten ‘more’ onak min Prisila ka Akuila, koa keilu lumum vituai ral minau en umen koa Iesu Kristo sani min komaitel. ✧ ⁴ Vesesal keilu luvamat keke luvakataunau. Sakini, namasmas keilu houlu mok, ka roviteis inau, sios vasi keil onen koakeil arvitei Siu emun amasmas keilu. ⁵ Ka naviten ‘more’ min koakeil emun alah ruai en teim onealu. ✧

Ka min Epaenetas koa kei varei en provins ten out Esia ling rohtoh en demkatien onen en Kristo, naviten ‘more’ mini. ⁶ ‘More’ mun va min Meri, koa mum keih en usite onami. ⁷ ‘More’ onak va min Andronikas ka Siunias. Keilu luvi Siu koa metro vituai en eim takeih. Eiloheh keil akilea revi keilu, ka lumai luvi Kristin mulamu enau.

⁸ ‘More’ min Ampliatas, tuak tetahos tai veni demkatien onomal en Kristo tas. ⁹ Ka naviten ‘more’ onak va min Obanas koa melmum vituai min Kristo, ka min Stakis emun, more tuak tai. ¹⁰ ‘More’ min Apeles koa rie lati tuai keke demkatien onen en Kristo vi anatin. ‘More’ emun min koakeil amul en teim onen Aristobolas. ¹¹ ‘More’ min Herodion, Siu tai suval inau, ka

---

✧ **16:3:** Umen 18:2,18,26 ✧ **16:5:** 1Kor 16:19; 16:15

min koakeil amul en teim onen Nasisas koa aling demkatien one en Asuv orer.

¹² Nasan 'more' onak emun min Trifaena ka Trifosa, koa lumum ven Asuv. Ka 'more' min Perisis, more tuak koa mum keih min Asuv.

¹³ Nasan 'more' onak va min Rufas, more meatin koa Asuv rie lati vi onen, ka min mama onen, koa lises lei kat revī nau suval navi natnali kati. ✧

¹⁴ 'More' emun min Asingkritas, Flegon, Hermis, Patrobas, Hermas, ka tuak ka ahinkuli savsav keil koa aro ral min keil. ¹⁵ 'More' min Filolokas ka Sulia, min Nereas ka tunahin, ka min Olimpas ka min meatin vasi keil emun onen Ahi koa aro ral min keil.

¹⁶ Navong mihehit 'more' min kami, mihesan hemi matu vatie lat envatien onen Ahi min kami eris. Ka meatin keil en sios vasi keil onen Kristo amul asan 'more' one vat min kami. ✧

Selusien ekor

¹⁷ Tuak ka ahinkuli keil, nasel kat kami keke mihelei kat revī kami, veni meatin keil amul koa amumon tasilien keil ka amul apurun demkatien onen meatin keil. Koakeil enek amul uvae kat hihiseien keil koa kami mikuri tuai. !Minahatei vesesal ven keil! ✧ ¹⁸ Veni koakeil amumon tounah keil enek armumtei min Kristo, Asuv orer. Vuo, keil amumon tounah enek keke avakur asa koa keil enges e vati. Selusien one kas ka asan selusien vahati lat rendemien onen meatin keil koa areingeingen asa koa amul amumoni keke avaluvos keil eni. ✧ ¹⁹ Meatin vasi keil alonglong eni keke mikur revī more longlongien usil Iesu Kristo. Sakini, inau nasi

---

✧ **16:13:** Mak 15:21 ✧ **16:16:** 1Kor 16:20; 1Pit 5:14 ✧ **16:17:** Mat 7:15; Taet 3:10 ✧ **16:18:** Plp 3:19; Kol 2:4; 2Pit 2:3

nau houlu ven kami. Ka ek vati keke kami mihehi meteisau en usite ten tounah koa tahos, ka mihetolas en usite ten tounah koa tisa. ✧ ²⁰ Ka Ahi koa vi vatte ten tomat, hervitei tuetin hehe kokoa Temat en hehen alomi. Navisi keke more envatien onen Iesu, Asuv orer, hel ven kami vasi. ✧

²¹ Timoti koa melmum vituai, kei san ‘more’ onen min kami. Ka Lusias, Seson ka Sosipata, koa telvi Siu suval nau, keitel emun telviten ‘more’ vat min kami. ✧

²² Inau, Tosias, meatin koa mutis leta koanik en usite onen Pol, nasan ‘more’ onak min kami en isen Asuv.

²³ Geas, koa kur revu nau en teim onen ka maen meatin keil ten sios asukul ien, kei mun san ‘more’ onen min kami. Ka Erastas, meatin koa mul lei kat mani ten taon ekek, ka tuer Kuotas, keilu mun lusan ‘more’ onealu min kami. ✧ ²⁴ *

Hisien ten masmasien

²⁵ !Rehehati lat isen Ahi koa vi hetetamen imok! Kei kilea vasakin kami mivalomal vakeih en demkatien onami en more longlongien koa nakuri. More longlongien enek vit luvat lingkatien suai onen Ahi usil Iesu Kristo koa kei ling suaini mul en avong telamu rokol kosa. ✧

²⁶ Ka kosa, Ahi ten lisenges meng kati keke mehehothot eni heka en tisien onen provet keil heha min meatin keil en kantri vasi keil keke

---

✧ **16:19:** Rom 1:8; Mat 10:16; 1Kor 14:20 ✧ **16:20:** Sen 3:15; Rom 15:33 ✧ **16:21:** Umen 16:1; 19:22; 20:4; Plp 2:19 ✧ **16:23:** Umen 19:29; 1Kor 1:14; 2Tim 4:20 * **16:24:** Tei en tus matu keil ten Rom asorin vas koanek koa vit, “Navisi keke more envatien onen Iesu Kristo, Asuv orer, hel ven kami. Anatin.” ✧ **16:25:** Efes 1:9; 3:5,9; Kol 1:26

akilea avaling demkatién one eni ka avalong kati.

☆

²⁷ !Rehehati lat isen Ahi koa vi hetetamen imok
veni kei enges vi meteisau imok! !Rehemasmasi
lisenges en isen Iesu Kristo! Anatin. ☆

Paama Bible
Portions of the Holy Bible in the Paama Language of
Vanuatu
Certaines parties de la Bible dans la langue Paama
de Vanuatu

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Paama

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

e4d59815-486c-529e-8bd4-ce3980ae5535